

WILLELMI MALMESBURIENSIS

LIBER

DE ANTIQVITATE GLASTONIENSIS ECCLESIE.

(Ex codice ms. collegii Trinitatis Cantabrig. edidit GALE, *Historie Britannicæ, Saxonicæ Anglo-Danicæ Scriptores XV.* Oxoniæ 1691, fol.)

WILLELMI PROLOGUS

Domino in Christi visceribus multum amplectendo et honorando HENRICO Lincolnensi episcopo, WILLELMUS vestræ dignitatis filius, quidquid optari potest beatins.

Si quidquam est quod in hac vita hominem teneat, et inter adversa et turbines mundi æquo animo manere persuadeat; id esse in primis reor meditationem sacrarum Scripturarum. Et quidem scripta gentilium hactenus utilitatem sui prætendunt, ut verborum splendore legentis et palpent ingenium, et timent eloquium. At vero librorum cœlitus inspiratorum longe fructus præponderat; quia et hic jucundæ dulcedinis pastum animo infundant, et alias æternæ beatitudinis emolumentum acquirunt. Multa porro, et ut mea fert opinio, innumera sunt in Scripturis sanctis, quibus divina dignatio mentes mortalium ad bonæ vitæ cultum informat, tum præcepta tum exempla. Illis qualiter vivendum sit, instruiunt, istis innuitur quam sint, Deo juvante, factu facilia quæ jubentur. Natura sane hunc quibusdam ingeneravit animam, ut quamvis utraque sciant necessaria, magis tamen exemplorum quam adhortationum eos prolectet auditus. Et alienigenarum quidem gestis præ sanctitatis assurgunt reverentia, sed alacriori capiuntur dulcedine, si alicujus sancti, qui compatriota fuerit, vita perducatur in medium, in qua sicut e speculo conspicuum, ut ita dicam, sit vivum religionis simulacrum. Accedit enim jucundæ relationi propinquitas, ne aliquis desperet a se per Dei gratiam fieri posse, quod audit ab alio de proximo factum fuisse. Unde sicut æstimo non contemnendæ stylum dedi operæ, qui beati Dunstani, prius Glastoniensis abbatis, demum archiepiscopi Cantuariensis, vitam labore meo æternæ mandavi memoria, duosque libros de hoc, volentibus Glastoniæ fratribus filiis vestris, dominis et sociis meis, primum integra rerum veritate absolvi. Verumtamen ne quid sedulitatis meæ desit officio, ejusdem ecclesiæ vestræ rudimentum et processum in hujus

A libri auspicio repetens ab origine pandam. Nec hic multum a proposito alienum putari debet, cum honor Ecclesiæ in Dunstanum, et laus Dunstani ad Ecclesiam redundet. Nam et illa Dunstanum materno gremio in virum confovit, et ipse matri plurimum splendoris adjecit. Quapropter in spem nonnihil animus meus accrescit hoc scriptum fortasse sanctum procurasse, ut alumni occasione digeratur dignitas nutriculae. Illos ego libellos, sed et Vitam beati Patricii, miracula venerabilis Benigni, passionem martyris Indracti, qui simili cura procuderam, jam pridem in eorum permissi versari manibus, ut si quid citra rationem dictum esset, corrigeretur pro tempore. Illi vero propensiori consilio diu scripta trutinantes, omni me liberaverant culparum nævo, nihil contuitu religionis aut dantes offensæ, aut deferentes gratiæ. Hoc igitur quaecunque opusculum vestræ devoveo examinandum prudentiæ, domine venerabilis; et merito amabilis Pater. Facti mei ratio in promptu, ut noscat excellentia vestra, qui et quanti viri fundaverunt et provexerunt ecclesiam, quæ vestræ potissimum sub Deo et sanctis ejus modo tutelæ innititur. Sciat etiam vos priscorum heroum imitatum, et, pene dico, supergressum facta, priusquam audissetis vocabula. Nam ut cum obtrectare, si quis forte fuerit, audacius conferam pedem, in quo prisci possessores vobis possunt præferri? In ampliandis patrimoniis? At vos et dudum eliminata reducitis, et habita industria solerti cumulatis. In exstruendis ædificiis? Atqui quantum in ea re omnibus prædecessoribus emineatis, melius monstrabit mirantis digitus, quam laudantis titulus. In pace incolarum tuenda? Sed vos, nominis vestri umbone, omnes prædones dejecitis; vultus splendore nebulas mœstitiæ propulsatis, sermonis prudentia calumnias litigatorum enolatis. In religione monachorum? Quæ cum semper ita Deo propitio vestris temporibus floret, ut infelix livor aliquid sinistrum de ipsa crubescat conflagere. Accedit publicus amor ipso-

rum pectori vestro, qui nullo eus exterretis ro-
cho, sed venientes jucunde admittitis, affabiliter
tractatis, abeuntibus paterne valefacitis. Nec enim
profecto de nobis dicitur, quod de quibusdam po-
tentibus a poeta usurpatum non immerito can-
tatur.

... Late sibi submovet omnia

Vulgus e: in vacuis regnat basilicus arenis.

(LUCAN. Pharsal. ix, 725.)

DE ANTIQVITATE GLASTONIENSIS ECCLESIAE.

*Incipit quomodo duodecim discipuli sanctorum Phi-
lippi et Jacobi apostolorum primo ecclesiam Gla-
stoniensem fundaverunt.*

Post Dominicæ resurrectionis gloriam, ascensio-
nisque triumphum, ac Spiritus Paraclæti de supernis
missionem, qui discipulorum corda temporalis pœnæ
adhuc formidine trepidantia replevit, ecientiam
omnium linguarum tribuendo: *Erant omnes credentes
simul cum mulieribus et Maria mater Jesu*, ut Lucas
narrat evangelista, et *verbum Dei disseminabatur,
crescebatque numerus credentium quotidie, eratque
omnibus cor unum et anima una.*

Invidiæ ergo facibus accensi sacerdotes Judæorum
cum Pharisæis et Scribis concitaverunt persecutio-
nem in Ecclesia, interficiendo protomartyrem Ste-
phanum, et fere a finibus suis omnes procul pel-
lentes. Hæc igitur persecutionis procella sævientem,
dispersi credentes petierunt diversa regna terrarum
a Domino sibi delegata verbum salutis gentibus
propinando. Sanctus autem Philippus, ut testatur
Freculfus, libro ii, capitulo 4; regionem Fran-
corum adfens gratia prædicandi, plures ad fidem
convertit ac baptizavit: volens igitur verbum Christi
dilatari, duodecim ex suis discipulis elegit, ad præ-
dicandam incarnationem Jesu Christi, et super sin-
gulos manum dextram devotissime extendit, et ad
evangelizandum verbum vitæ hussit in Britanniam:
quibus ut ferunt, charissimum amicum suum Joseph
ab Arimathia, qui et Dominum sepelivit, præfecit.
Venientes igitur in Britanniam anno ab Incarnatione
Domini Lxiii, ab assumptione beate Mariæ xv,
fidem Christi fiducia liter prædicabant. Rex autem
barbarus cum sua gente tam nova audiens et incon-
suetæ, omnino prædicationi eorum consentire renue-
bat, nec paternas traditiones commutare volebat:
quia tamen de longe venerant, vitæque eorum exi-
gebat modestia, quamdam insulam ad petitionem
eorum, silvis, rubis atque paludibus circumdatam,
ab incolis Yniswitris nuncupatam in lateribus suæ
regionis, ad habitandum concessit; postea et alii
duo reges, licet pagani successive, comperta eorum
vitæ sanctimonia, unicuique eorum unam portionem
terræ concesserunt ac ad petitionem ipsorum secun-
dum morem confirmaverunt. Unde et xii hinc per

A Est igitur infra meritum vestrum omnis eloquentia.
Laudes vestræ ita excellent, ut nihil supra. Que
cum ita sint, accipite, queso, devotionis meæ munus,
sedulitatis pignus, et agite ne fructu laboris excidam.
Adestote igitur, si omnino placet, et attendite dum per
successionum seriem antiquitatem Ecclesiæ tentato
suspicionibus eruere, quantum ex strue monimenta-
rum vestrorum potui corrudere.

B eos adhuc, ut creditur, nomen sortiantur. Præfici
itaque sancti in eodem dêserto conversantes, post
pusillum temporis visione archangeli Gabrielis ad-
moniti sunt ecclesiam in honorem sanctæ Dei ge-
nitricis et Virginis Mariæ in loco ecclius eis demon-
strato construere. Qui divinis præceptis non segniter
obedientes, secundum quod eis fuerat ostensum,
quamdam capellam, inferius per circuitum virgis
torquatis muros perficientes, consummaverunt, anno
post passionem Domini xxxi, post assumptionem
gloriosæ Virginis xv, ex deformi quidem schemate,
sed Dei multipliciter adornatam virtute. Et cum
hæc in hac regione prima fuerit, ampliori eam di-
gnitate Dei Filius insignivit, ipsam videlicet in ho-
norem suæ matris dedicando. Duodecim igitur san-
cti sæpius memorati, in eodem loco Deo et beate
C Virgini devota exhibentes obsequia, *vigiliis, jejuniis*
et orationibus vacantes, ejusdem Virginis auxilio ac
visione, ut credi pium est, in omnibus necessitatibus
refocillabantur. Hoc autem ita se habere tum ex
charta Beati Patricii, tum ex scriptis seniorum co-
gnoscimus. Quorum unus Britonum historiographus,
prout apud Sanctum Edmundum, itemque apud
Sanctum Augustinum Anglorum apostolum vidimus,
ita exorsus est: « In confinio occidentalis Britannæ
quædam regalis insula antiquo vocabulo Glastonia
nuncupata, latis locorum dimensa finibus, piscosis
aquis stagnisque circumdata fluminibus, et plurimis
humanæ indigentæ aptam usibus, atque sacris, quod
D maximum est, delicatam muneribus. In ea siquidem
Anglorum primi catholicæ legis neophitæ antiquam Deo
dictante, repererunt ecclesiam, nulla hominum manu
corte, ut ferunt, constructam, imo humanæ salutis a
Deo paratam, quam postmodum ipse cælorum fabri-
cator multis miraculorum gestis multisque virtutum
mysteriis sibi sanctæque Dei genitricis Mariæ se
consecrasse demonstravit. » Sed de his postea, nunc
ad inceptum redeamus. Sancti igitur memorati in
eodem cremo sic degentes, effluentibus multis anno-
rum curricularis, earnis ergastule sunt educti. Idemque
locus cœpit esse serarum latibulum, qui prius fuerat
habitatio sanctorum, donec placuit, beate Virgini
suum oratorium redire ad memoriam fidelium, quod
quomodo eveniret jam prosequamur.

Quomodo sancti Phaganus, et Deruvianus Britannos ad fidem converterunt et in insulam Avalloniæ venerunt.

Tradunt bonæ credulitatis annales, quod socius rex Britannorum ad Eleutherium XIII loco post beatum Petrum papam miserit, orans ut Britannicæ tenebras luce Christianæ prædicationis illustraret; mactus animi rex, magnæ prorsus laudis factum atorsus, ut fidem, quam tunc temporis pene omnes reges et populi persequerentur exhibitam, ipse ulro appeteret vix auditam. De qua re ut aliquid extrinsecus dicam, in ejusdem meriti laudem concurrat Ethelbertus, multis annis post socium rex Cantix, qui prædicatores ad se de Roma missos non turbido ahegit responso, sed benigno excepit hospitio. Accessit benignitati solers verborum festivitas, quia etsi nollet verbis eorum proprium assensum apponere, tamen quia de longe venerant, ut quæ optima credebant ei communicarent, absurdum videri possit, si eis quidquam inferret molestiæ. Sunt ergo hi viri amplissima recordatione digni, quorum alter Christianitatem prudenter invitavit, alter libenter excepit. Venerunt ergo Eletherio mittente prædicatores Britanniam duo viri sanctissimi, Phaganus videlicet atque Deruvianus, prout charta Sancti Patricii gestaque Britannorum testantur. Hic igitur verbum vitæ evangelizantes, regem cum suo populo sacro fonte abluerunt anno Domini 466. Hinc prædicando et baptizando Britannicæ partes peragrantes in insulam Avalloniæ, more Moysi legislatoris interiora deserti penetrantes, sunt ingressi, ubi antiquam, Deo dictante, repererunt ecclesiam, manibus discipulorum Christi, ut ferunt, constructam, et humanæ saluti a Deo paratam; quam postmodum ipse cælorum fabricator multis miraculorum gestis, multisque virtutum mysteriis sibi sanctæque Dei genitrici Mariæ se consecrasset demonstravit; fluxerunt autem ab adventu discipulorum sancti Philippi in Britanniam usque ad adventum sanctorum memoratorum cuius anni. Igitur prædicti sancti Phaganus et Deruvianus, oratorio illo sic reperto ineffabili sunt relecti gaudio. Ibidem in Dei laudibus moram protrahentes diuturnam, per novem videlicet annos, locum etiam diligenter perscrutantes, figuram nostræ redemptionis aliaque signa manifesta repererunt quibus bene cognoverunt quod Christiani prius locum inhabitaverant, postea cælesti dependentes oraculo, quod Dominus ipsum locum præ cæteris Britannicæ specialiter elegerit, ad nomen gloriosæ Genitricis suæ ibidem invocandum. Omnem etiam narrationem in antiquis scriptis invenerunt, qualiter sanctis apostolis per universum orbem dispersis, sanctus Philippus apostolus cum multitudine discipulorum in Franciam veniens, duodecim ex ipsis Britanniam misit ad prædicandum. Qui prædictam capellam angelica docti revelatione construxerunt, quam postmodum Filius Altissimi in honorem suæ matris dedicavit; ipsisque XII tres reges, licet pagani, XII portiones terræ dederunt ad

eorum sustentationem, iusuper gesta eorum scripta invenerunt; ideoque locum ipsum præ cæteris dilexerunt, qui etiam in memoria primorum XII, ex suis XII elegerunt, et in præfata insula, rege Lucio consentiente, habitare fecerunt.

Qui postea in diversis locis, sicut anachoretæ manserunt ibidem, in eisdem videlicet locis, in quibus primi XII primitus habitaverunt. In vetustam tamen ecclesiam, ad divina obsequia devotius complenda, crebro convenerunt quotidie, et sicut tres reges pagani dictam insulam cum adjacentis suis, XII primis Christi discipulis dudum concesserant, ita prædicti Phaganus et Deruvianus istis XII sociis et aliis in posterum sæcularis, ab eodem rege Lucio liberam eandem confirmari impetrabant, sic autem multi aliis succedentes, semper tamen in numero duodenario, per multa annorum curricula, usque ad adventum sancti Patricii Hibernensium apostoli, in memorata insula permanserunt. Huic etiam ecclesiæ sic repertæ aliud addiderunt sancti neophitæ opere lapideo oratorium, quod Christo sanctisque apostolis Petro et Paulo dedicaverunt. Horum ergo restaurata fuit opera vetusta Sanctæ Mariæ in Glastonia ecclesiæ, sicut fidelis per succidua sæcula non tacuit antiquitas. Sunt et illæ non exiguæ fidei literæ apud Sanctum Edmundum repertæ, quod hanc sanctissimam ecclesiam Glastoniæ non fecerunt aliorum hominum manus, sed ipsi discipuli Christi eam ædificaverunt, mittente scilicet sancto Philippo apostolo, ut præmissum est; nec abhorret a vero, ut præmissum est, quia si Philippus apostolus Gallis prædicavit, sicut Freulfus libro II, cap. 4, dicit, potest credi quod etiam trans oceanum sermonis semina jecit.

Quomodo monachus quidam de Sancto Dionysio de Glastonia referebat.

Ad comprobendam antiquitatem ecclesiæ, de qua præfati sumus, paululum digrediamur. Monachus quidam Glastoniæ, Godefridus nomine, de cuius epistola et hoc et quod subjungemus capitulum assumpsimus, tempore hoc Blesensis abbatis Glastoniæ, cum in pago Parisiacensi apud Sanctum Dionysium moraretur, senior quidam ex monachis interrogavit eum: « Quo genus unde domo? » Respondit, Normannus, Britannicæ monasterii, quod Glastingeta dicitur, monachus: « Papæ, inquit, an adhuc stat illa perpetuæ Virginis et misericordiæ matris vetusta ecclesia? — Stat, » inquit. Tum ille lepido tactu caput Godefridi Glastoniensis demulcens, diu silentio suspensum tenuit, ac sic demum ora resolvit: « Hæc gloriosissimi sui martyris ecclesiæ, et illa de qua te asseris, eandem privilegii dignitatem habent, ista in Gallia, illa in Britannia, uno eodem tempore exortæ, a summo et magno pontifice consecratæ; uno tamen gradu illa supereminet, Roma etenim secunda vocatur. » Cumque ab ore viri penderet, ille cui provincia suscipiendorum fratrum erat commissa, invitos ab invicem non revisuros separavit, sed hic hactenus.

Quomodo multitudo popularis primitus Glastoniam A inhabitaverit.

Descriptis fundatione, dedicatione, ac postea inventione hujus oratorii, restat apponere qualiter hæc insula a multitudine fuit inhabitata. Legitur in antiquis Britonum gestis, quod a boreali Britanniae parte venerunt in Occidentem duodecim fratres, et tenuerunt plurimas regiones, Venedociam, Demetiam, Buthir, Kedweli, quas proavus eorum Cuneda tenuerat: nomina eorum fratrum inferius adnotantur, Ludnerth, Morgen, Catgur, Cathmor, Merguid, Morvined, Morehel, Morcant, Boten, Morgen, Mortineil, Glasteing. Hic est ille Glasteing, qui per mediterraneos Anglos, serus villam quæ dicitur Escebitorne, scrofam suam usque ad Wellis, et a Wellis per inviam et aquosam viam, quæ Sugewege, id est *scrofæ via*, dicitur, sequens porcellos suos, juxta ecclesiam de qua nobis sermo est, lactentem sub malo invenit, unde usque ad nos emanavit, quod mala mali illius *Ealdecyrcenes epple*, id est veteris ecclesiæ poma vocantur: sua quoque *caldecyre suge* idcirco nominabatur; quæ cum cæteræ suæ quatuor pedes habeant, mirum dictu, ista habuit octo. Ille igitur Glasteing, postquam insulam illam ingressus, eam multimodis bonis vidit affluentem, cum omni familia sua in ea venit habitare, eursumque vitæ suæ ibidem peregit. Ex ejus progenie et familia ei succedente locus ille primus dicitur populatus, hæc de antiquis Britonum libris sunt.

De diversis nominibus ejusdem insule.

Hæc itaque insula primo Yniswgtrin a Britonibus dicta, demum ab Anglis terram sibi subjugantibus, interpretato priore vocabulo, dicta est sua lingua Glastyburg, vel de Glasteing, de quo præmissimus; etiam insula Avallonia celebriter nominatur, cujus vocabuli hæc fuit origo. Supra dictum est, quod Glasteing serofam suam sub arbore pomifera juxta vetustam ecclesiam invenit, ubi quia primum adveniens poma in partibus illis rarissima reperit, insulam Avalloniæ sua lingua, id est insulam pomorum nominavit; avalla enim Britonice *poma* interpretatur Latine, vel cognominatur de quodam Avalloc, qui ibidem cum suis filiabus, propter loci secretum, fertur inhabitasse.

Quanta devotione diversi sancti illuc advenerint.

Ecclesia de qua sane loquimur, quæ pro antiquitate sui celebriter ab Anglis vetusta dicitur, primo vergea, nescio quid divinæ sanctitatis jam inde a principio redoluit spiravitque in omnem patriam, quamvis ex deformi grandis reverentia cultu, hinc confluentium illuc populorum totis calibus unda, hinc opulentorum deposita pompa conventus, hinc religiosorum et litteratorum frequens perendinatio.

De sancto Gilda.

Nam, sicut a majoribus accepimus, Gildas neque insulsus neque infacetus historicus, cui Britanni debent, si quid notitiæ inter cæteras gentes habent, multum annorum ibi exegit loci sanctitudine

captus. Ibiq[ue] anno Domini 512 de medio factus, in vetusta ecclesia ante altare est sepultus.

De sancto Patricio.

Quo fere tempore, antea tamen, Anglis Britannorum infestantibus pacem, et Pelagianis eorum expugnantibus fidem, sanctus Germanus Antiodorensis, ut alibi legitur, contra utrosque supplicia tulit. Illos vero alleluatico cantu fudit, et istos evangelicis et apostolicis tonitribus fulminavit. Inde in patriam meditatiis relictum Patricium ad familiare contubernium ascivit, eundemque post aliquot annos Hybernensibus jubente Cœlestino papa prædicatorem misit. Ille munus injunctum graviter exsecutus extremis diebus Britanniam remeans, priorem celsitudinem salutacionesque foro respiciens, super altare suum Cornubiam appulit, quod usque hodie apud incolas magnæ venerationi, tum propter sanctitudinem et utilitatem, tum propter infirmorum salutem. Inde Glastoniam veniens *xii fratres anachoretice* viventes ibidem reperies congregavit, abbatibusque suscipiens officium, eosdem agere docuit vitam conobialem, sicut sequens scriptum, quod idem tempore suo conscripsit, manifestius declarat.

Charta sancti Patricii episcopi.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Patricius humilis servumulus Dei, anno incarnationis ejusdem 430, in Hiberniam a sanctissimo papa Cœlestino legatus, Dei gratia Hibernicos ad viam veritatis converti, et cum eos in fide catholica solidassem, tandem in Britanniam sum reversus, ac ut credo, duce Deo, qui via et via, incidit in insulam Yniswgtrin, in qua inveni locum sanctum ac vetustum, a Deo electum et sanctificatum in honore intemeratæ virginis Dei genitricis Mariæ. Ibiq[ue] quosdam fratres rudimentis catholice fidei imbutos, et piæ conversationis, qui successerunt discipulis sanctorum Phagani et Deruviani, quorum nomina pro vitæ meritis, veraciter credo scripta in cælis, et quia in memoria æterna erunt juxti, cum eosdem fratres tenere dilexissen, eorum nomina scripto meo redigere volui. Quæ sunt Brumbam, Hyregaam, Brenwal, Wencreth, Bantcommeweng, Adelward, Loyor, Wellias, Bredon, Swelwes, Hinloernius, et alius Hin. Hi cum essent nobilibus orti natalibus nobilitatem suam fidei operibus ornare cupientes, eremiticam vitam ducere elegerunt, et quoniam inveni eos humiles et quietos, elegi potius cum illis abjectus esse, magis quam in regalibus curiis habitare. Sed quia omnium nostrum erat cor unum et anima una, elegimus simul habitare, comedere et bibere, pariter, et in eadem domo dormire; sicque nec licet invitum sibi prætulerunt, non enim dignus eram solvere corrigias calceamentorum eorum. Et cum vitam monasticam ita duceremus, juxta normam probabilium Patrum, ostenderunt mihi præfati fratres scripta sanctorum Phagani et Deruviani, in quibus continebatur quod xii discipuli sanctorum Philippi et Jacobi ipsam vetu-

stam ecclesiam construxerunt in honore praelibatae advocatricis nostrae, per doctrinamentum beati archangeli Gabrielis insuper et quod Dominus eandem ecclesiam caelitus in honore suae matris dedicaverat, et quod tres reges pagani ipsis XII, ad eorum sustentamentum, XII portiones terrae dederint, nec non et in scriptis recentioribus inveni, quod sancti Phaganus et Deruvianus perquisiti erant ab Eleutherio papa qui eos miserat decem annos indulgentiae. Et ego frater Patricius a pia memoriae Coelestino papa duodecim annos tempore meo acquisivi. Post multum vero temporis, assumpto mecum Wellia confratre meo, per condensitatem silvae cum magna difficultate conscendimus acumen montis, qui eminet in eadem insula. Quo cum pervenissemus, operuit oratorium unum vetustum et fere dirutum, habile tamen devotioni Christianae, et, prout mihi videbatur, a Deo electum. Quod cum ingressi essemus, tanta odoris suavitate replebamur, uti in paradisi amoenitate positos nos crederemus. Egrescentes igitur et reingredientes, locumque diligentius perscrutantes, invenimus volumen unum, in quo scripti Actus erant apostolorum, pariter cum actis et gestis sanctorum Phagani et Deruviani, ex magna parte consumptum, in cuius tamen sine voluminis invenimus scripturam, qua dicebat quod praedicti sancti Phaganus et Deruvianus, per revelationem Domini nostri Jesu Christi, idem oratorium aedificaverunt in honore sancti Michaelis archangeli, quatenus ibi ab hominibus haberet honorem, qui homines in perpetuos honores, jubente Deo, est inducturus. At cum delectaret nos illa scriptura, nitentur eam ad finem legere. Dicebat enim eadem scriptura, quod venerandi Phaganus et Deruvianus moram ibi fecerunt per novem annos, et quod ipsi etiam perquisierant triginta annorum indulgentiam omnibus Christianis locum ipsum ob honorem beati Michaelis pia voluntate visitantibus. Invenio ergo tanto divinae bonitatis thesauro, ego et frater Wellias tribus mensibus jejunavimus, orationibus vacantes et vigiliis, daemoneisque et belluis multiformiter apparentibus imperantes. Quadam autem nocte cum me saporis dedissem, apparuit mihi Dominus Jesus in visu, dicens: « Patrici serve meus, scias me elegisse locum istum ad honorem nominis mei, et ut hic honoranter invocent adjutorium archangeli mei Michaelis; et hoc tibi signum et fratribus tuis, quatenus ut ipsi credant, brachium tuum sinistrum arescet, donec quae vidisti annuntiaveris fratribus tuis, qui in cella sunt inferiori, et denuo huc redieris. » Et factum est ita. Ab illo die statuimus duos fratres in perpetuum ibi, nisi pastores futuri ob justam causam aliter decreverint. Arnulfo autem et Ogmar Hibernicis fratribus, qui mecum venerant de Hibernia, pro eo quod ad exhortationem meam apud dictum humiliter oratorium manere coeperunt, praesentem paginam commisi, aliam similem in arca sanctae Mariae retinens in monumentum posteris. Et ego Patricius, per con-

silium fratrum meorum, omnibus qui silvam ex omni parte praefati montis in securi et ascia pia intentione dejecerint, ut facilior paretur aditus Christianis, ecclesiam beatae perpetuaeque Virginis pie visitaturis, et oratorium praedictum, centum dies vitae concedo. »

Hac autem ita veraciter se habere, testimonio scripturae vetustissimae similis, cum relationibus seniorum comprobavimus. Hic itaque sanctus supra memoratus, qui et Hiberniensium apostolus, et in insula Avalloniae abbas primus, postquam praedictos fratres regularibus disciplinis convenienter informaverat, et eundem locum terris, possessionibus, de dono regum ac aliorum principum competenter ditaverat, post aliquos annos decursos natura cessit, et sepulturam angelo demonstrante, flammaque ingenti de eodem loco, cunctis videntibus qui aderant, erumpente, in vetusta ecclesia a dextra altaris promeruit.

De excessu sancti Patricii.

Excessit ergo Patricius anno aetatis suae cxi, incarnationis vero Domini 472, qui fuit annus ex quo in Hiberniam missus est XLVII. Siquidem anno Domini 361 in lucem venit, et anno Domini 425 a Coelestino papa in Hiberniam missus fuit, hic fuit annus aetatis suae 64, et anno Domini 453, Hibernicos ad fidem Christi convertit. Demum Britanniam reversus, in optima conversatione xxxix annos in insula Avalloniae permansit; requievit autem in vetusta ecclesia, a dextro latere altaris, per multorum annorum curricula, videlicet 700 et decem annos, usque ad combustionem ejusdem ecclesiae. Corpus vero suum in pyramide saxea fuit collocatum juxta altare, versus austrum, quam pro veneratione ejusdem sancti, auro et argento postea libilliter vestivit domesticorum diligentia.

Visio de sancto Patricio.

Cum autem longe post obitum beati Patricii frequens quaestio esset, utrum ibi monachus et abbas fuerit, omnem scrupulum solvit visio cujusdam fratris, qui post obitum beati viri, nutante memoria utrum ibi monachus et abbas fuerit, cum de hoc frequens verteretur quaestio, tali confirmatus est oraculo. Resolutus vero in soporem, visus est audire quemdam legentem post multa ejus miracula haec verba: « Hic igitur metropolitani palli decoratus est sanctitate. Postmodum vero hic monachus et abbas factus est. » Adjecit etiam, ut non in ore credenti, litteris aureis quod dixerat scriptum ostenderet.

De sancto Indracto et de sancta Brigida.

Hinc Hiberniensibus mos inolitus, ad exosculandas patroni reliquias locum frequentare. Unde et sanctum Indracto et beatam Brigitam, illius terrae non obscuros incolas, illic olim comceasse celeberrimus sermo est. Brigitam quidem, quae anno Domini 488 illuc venerat, post aliquantulum moram, quam in insula quae dicitur Beokery fecerat, demum reversum, relictis ibidem quibus-

dam insigniis suis, videlicet pera, monili, nola, et textilibus armis, quæ ibidem ad ejus memoriam reservantur; Intractum vero cum sociis ibidem martyrizatum, et sepultum, sicut alias stylus noster non tacuit. Postea per Ynam regem de loco martyrii in Glastoniensem translatum ecclesiam.

De sancto Benigno.

Anno Domini 460, sanctus Benignus venit Glastoniam. Illic discipulus sancti Patricii, et successor in episcopatu ejus tertius in Hibernia fuit, quemadmodum eorum gesta testantur. Illic igitur, angelo monente, patriam pontificiique dignitatem ex voto deserens, voluntaria peregrinatione suscepta, Glastoniam Deo duce pervenit, ubi et sanctum Patricium invenit. Quantæ autem apud Deum gratiæ fuere, multis patet virtutum indicia. Hoc etiam testantur ejus insignia apud Fernigemere, data ejus precibus aqua largissima, et ex ejus baculo arido ingens arbor wreus et frondifera. Illic itaque post immensos yones in dicta insula beato flue quievit, ac post multorum curricula annorum, id est anno Domini nongentesimo primò, Glastoniam honorifice translatus est.

De sancto Columkilla.

Anno Domini 504 sanctus Columkilla venit Glastoniam. Quidam affirmant hunc sanctum vitæ suæ cursum ibidem consummasse, sed utrum sic, aut inde repatriaverit, non diffinio.

De sancto David archiepiscopo.

Jam vero quanti cum locum panderit magnus ille David Menevensium archiepiscopus, celebris est quam ut nostro indigeat illustrari relatu. Is antiquitatem et sanctitudinem ecclesiæ divino comprobavit oraculo. Dedicationi enim ejus intendens cum episcopis septem, quorum primus erat, ad locum venit; paratis autem omnibus quæ officii usus exposceret, nocte præcessura, ut putabat, festivitatem somno indulsit: omnes ergo sensus in quietem solutus vidit Dominum Jesum assistere, causam adventus blande sciscitantem. Quam cum ille incunctatus aperuisset, revocavit eum a sententia Dominus hoc dicto: Dedicatam a se dudum Ecclesiam in honore suæ matris, iteratione humana sacramentum temerari non oportere, simulque cum dicto volam digito terebrare visus hæc subjicit: hoc haberet signum, repeti non debere quod ipse anticipasset facere. Sed quia intentionis illius non tam fuerit audacia quam devotio, pœnam non prolongandam. Denique mane futuro, cum in missa per ipsum et cum ipso et in ipso dicturus esset, plenum ei salutis vigorem refundendum. His terroribus antistes somno excussus, sicut tunc sanie ulcerosa impalluit; sic postea philosophiæ veritati applausit, sed ne nihil videretur egisse, aliam ecclesiam citato fecit et dedicavit opere.

De reliquiis sancti David.

Excessit autem hic sanctus Deo dignus anno Domini 546. Quidam sane affirmant, reliquias de hoc sancto et incomparabili viro cum beato Patri-

cio, in vetusta ecclesia fuisse collocatas, et Walenses orationum frequentatione, et multiplici sermone, id procul dubio astruunt et corroborant, illud in medium proferentes, Bernardum episcopum Rosinæ vallis, ibidem semel et secundo reliquias Pergei sancti quæsisse, et multis reclamantibus non invenisse. Sed qualiter de Rosina valle usque ad Glastoniam dictæ reliquiæ translatae fuerint subjungemus. Quædam matrona nomine Alswitha, tempore Edgari regis, prædictas reliquias acquisivit per quemdam cognatum suum, qui tunc temporis fuit episcopus apud Rosinam vallem, quando tota terra homo illa ita vastata erat, ut vix aliquis homo illic inveniretur, nisi pauca feminae, et etiam in raris locis, et eas Glastoniæ contulit.

De reliquiis a Gualia Glastoniam translatis.

Testes sunt Walenses religiosi terræ illius, qui ea tempestate plurima corpora sanctorum, et reliquias, Romam ituri secum Glastoniam detulerunt, et itinerando proficiscentes dimiserunt ibidem. Facta est hæc translatio anno post mortem ejusdem 420, Incarnationis Dominicæ 966.

De sanctitate et dignitate Glastoniensis Ecclesie.

Est ergo Glastoniensis ecclesia omnium, quas quidem noverim, antiquissima in Anglia. Inde quia cognomen sortita, in ea, præter beatum Patricium, et alios, de quibus superius dixi, multorum sanctorum corporales servantur exuviae, nec a beatorum cineribus vacat ullus fani ambitus, adeo pavimentum lapide constratum, adeo altaris latera, ipsumque altare supra et infra, reliquiis confertissimis aggeruntur. Merito ergo dicitur celeste in terris sanctuarium, tot sanctorum reconditorium. Quam felices, Deus bone, habitatores, quos ipsa loci reverentia ad morum compositionem invitat, nullum de his crediderim deperire cælo, quos corporibus egressos tantorum patronorum excipit laus vel excusatio. Ubi autem notare licet in pavimento, vel per triangulum, vel per quadratum, lapides altrinsecus ex industria positos, ex plumbo sigillatos, sub quibus quidam arcani sacri contineri, si credo, injuriam religioni non facio. Antiquitas et sanctorum congeries excivit reverentiam loco, ut vix ibi quis noctu præsumat excubias agere, vix interdum excrescens slegma projicere, illiusoriæ fœditatis conscius, toto cohorreat corpore, nullus inter contiguum cœmeterium, vel avem venatoriam advexit, vel quadrupes induxit, qui sui vel rei possessæ indemnus abierit; ferro vel aqua examinandi, si orationem ibi deposuerint, omnes, quos præsens memoria complectitur, quo excepto, de salute suo tripudiarunt. Si quis e vicino aliquid ædificium locandum putasset, quod obumbratione sua lucem invideret ecclesiæ, patuit ruinæ, satirque constat hominem illius provinciæ nullum sanctius vel crebrius juramentum habere, quam per veterem ecclesiam, nihil magis vitantes metu celestis vindictæ quam perjurare. Labantem veritatem

dictorum, quæ proposuimus, plurimorum veracissimorum hominum pro successu annorum fulciunt testimonia.

De sancto Paulino episcopo.

Sed ut ad propositum redeam, sancti Patricii natiuitas, quæ anno Dominicæ incarnationis 361 fuit, aduentum beati Augustini in Britanniam ducentis triginta sex annis præcessit. Cujus prædicationis commilitonem Paulinum, ex archiepiscopo Eboracensi Rosensem episcopum, asserit patrum traditio, ecclesiæ contextum dudum, ut diximus, virgeo, liguo tabulatu induisæ, et plumbo a summo usque deorsum cooperuisse. Egit nimirum prædicationis viri solertia, ut nihil decederet sanctitati, et plurimum accederet ornatui. Et certe solet ecclesiarum cultus augustior quaslibet brutas mentes ad orandum illicere, quamlibet cervicositatem ad supplicandum inflectere.

De translatione Indracti ac sociorum ejus.

Aliquantis autem annis elapsis, per Ynam regem Westsaxorum diuinæ visionis compotem, martyris Indracti et sociorum ejus corpora de loco martyrii translata, et in eadem ecclesia tumulata sunt. Ipsius quidem in lapidea pyramide ad sinistram altaris, cæterorum in pavimento, prout vel casus tulit, vel industria locavit.

De reliquiis a terra Northanimbriarum usque Glastoniam translatis.

Item multo post tempore, infestantibus Danis Northanimbriam, Tica earum partium abbas, sub obtentu pacis a borea in occidentem commigrans, Glastoniam concessit, eandemque ecclesiam abbatis jure anno Dominicæ incarnationis 754 rexit. Multis vero annis aquilonaris regio piratarum patuit prædæ, cum interim aliæ partes Angliæ nihil suspicarent hostile. Attulit sane secum locupletés incolatus sui obsides, reliquias scilicet Aidani Lindisfarnensis episcopi, corpora sanctorum Ceolfridi, Benedicti, Estrepini, Hetherberti, Selgfridi Wiorensium abbatum, Bedæ presbyteri, Hebbæ, Begæ, Borsili; item corpus Hildæ, abbatissæ monasterii quod quondam Streneshealh, nunc Witeby nuncupatur. Hæc igitur supra altare locatæ reliquiae non parum reverentiæ loco adjecere. Idem porro Tica, cum valefecisset vitæ, in dextero angulo majoris ecclesiæ, juxta introitum vetustæ, notabilem accepit sepulturam. Ea est et mole structuræ et arte cælaturæ non ignobilis.

De diversis reliquiis Glastoniæ repositis.

Et quoniam Glastonia insula multorum insignitur sanctorum cineribus, præter supra enumeratos, libet paucorum ex multis adnotare nomina, quorum corporales exuvias pro majori parte ibidem requiescere non dubitamus. Nam particulares reliquias sanctorum illuc a regibus et magnatibus collatas enumerare, in immensum esset volumen extendere, et in textis Evangeliorum adnotantur. Prætermisissis igitur supramemoratis, videlicet XII discipulis sancti Philippi, Phagano et Deruviano,

A et eorum multis discipulis Patricio, Indracto, Benigno, cum suis sociis, Gilda sapiente, sancto David Menevense, et aliis, quos venerabilis Tica refertur illic portasse, sciendum quod illic veraciter dicuntur requiescere sanctus Paulinus Northanimbriarum archiepiscopus, duo innocentes a pio rege Edgardo de Bethleem illic translati, sanctus Dunstaus Pater magnificus, cujus translationem a Cantuaria ad Glastoniam subjungemus. Item sanctus Ildanus episcopus, et sanctus Ultanus episcopus, frater beati Fursei, cujus gesta miranda leguntur. Illic et sanctus Iluit inter Walenses famosissimus, et sanctus Besilius in ætate tenerræ martyrizatus; item reliquiae sancti Urbani papæ et martyris, ossa sancti Anastasii martyris, ossa sancti Cæsarii martyris, ossa sancti Benigni martyris, ossa sancti Melani episcopi et martyris. Ibi etiam requiescit sancta Ealstela regina, et sancta Celgitha virgo, tota integra in carne et osse, sicut testantur qui eam viderunt, cum cilicio et sacro velamine, non putrefactis. Illic etiam sunt ossa sanctæ Batildis reginæ, et ossa sanctæ Manillæ virginis; insuper corpora sanctarum Ursulæ, Daricæ, Crisante, Uullicæ, Maricæ, Marthæ, Lucicæ, Lucei, Waleurbæ, Geretrudæ, et Cecilicæ, et præter sanctos enumeratos ibidem sunt sanctorum reliquiae innumerabiles, de dono regum, principum, pontificum, et aliorum nobilium, quorum quædam nomina in antiquis ecclesiæ libris adnotantur: multæ etiam reliquiae de terra Northanimbriarum, tempore guerræis a Danis illatæ. De Guallia insuper tempore suæ persecutionis ad Glastoniam, quasi ad sanctorum reconditorium, sunt delatæ. Et quamvis apud nos non sit eorum plena cognitio, cognitione tamen diuina et contemplatione plenius perfuuntur.

De translatione sancti Dunstani a Cantuaria ad Glastoniam.

Jam quia de aliis sanctis mentionem fecimus, modum translationis sancti Dunstani subjungemus. Anno ab incarnatione Domini 1012, regnante illustri rege Eadmundo, patriæ lingua Yreneside nuncupato, aduenientes Dani in orientales Angliæ plagas, totius Canticæ fines in suam redigebant potestatem, a quibus multi propria dignitate privati, multi a patria eliminati, multi crudelissima sunt morte trucidati; sicque usque ad civitatem Londoniensem, nec gradui, nec ætati, vel sexui parcentes, homicidiis, rapinis, incendiis diuina atque humana exterminabant. Hinc, ut de aliis taceam, venerandus archiepiscopus Elfeus propriæ dignitatis est sede propulsus, prædia devastantur, possessiones diripiuntur, cætera sine fletu quis referat? Proh dolor! ingressi sunt sceleratissimi metropolitanam Anglorum ecclesiam, in religiosos famulos Christi irruentes, et, quod dictu horrendum est! a domo Dei singulos eliminantes, omniaque incendio consumente. Contigit iisdem temporibus præfatum regem Edmundum Glastoniam adventare, commoratusque illic ali-

quandiu, Brichredo abbati, et fratribus ejusdem loci, tantæ captivitatis ex ordine retulit historiam, memorans eisdem Cantuariensem ecclesiam incensam, et habitatoribus ac religione penitus viduatam. Quibus auditis, abbas totaque congregatio ita sunt contristati, ac si singulorum animas gladius pertransiret. Inter cætera etiam eximii Patris sui Dunstani virtutes præcelsas recitabant, qui, dum viveret, amplis possessionibus, donis, libertatibusque magnificis, et, quod pluris est, regularibus institutis Glastoniam mirifice insignivit. De his silere præter religionem existimantes, precibus uberrimis opem consiliumque regis similiter implorant, quatenus reliquias gloriosi viri ad loca transferrent religiosa, ubi quondam religionis lacte nutritus ad tantas virtutes excreverat, ut non solum gregem Glastoniæ, sed et totius Angliæ provincias sua posset illustrare doctrina. Quibus auditis, rex eorum desideriis pio occurrens affectu, quod petierant celeri decrevit effectui mancipari. Nec morâ, memoratus abbas voli jam compositos, quatuor ex suis comilitonibus hujus legationis injungit officium hoc modo, ut videlicet adjunctis sibi sociorum auxiliis, Cantuariam properantes, ad Glastoniam ossa sanctissimi transferrent Dunstani. Juscionem patris suscipiunt filii devotissime, paratisque tanto itineri necessariis, ac benedictione suscepta, injuncta sibi voluntate prosequuntur alacri, de misericordia Dei, simulque ope dicti sancti plurimum confisididem autem monachi beato Dunstano in carne degenti dudum adhæserant, capellæ suæ complentes officium, qui etiam corpus ejus, anima in quietas sedes translata, sepulturæ tradiderunt; postea etiam cum successore suo sancto, videlicet Alfego archiepiscopo, usque ad ejusdem comanentes martyrium. Complacuit namque præfatis pontificibus, de cœtu monachilli Glastoniensi collaterales individuos habere, tum propter prærogativam charitatis, qua nutriciam amplectebantur, præcipue tum ut eorum familiari contubernio exemplariter inflammati, a priori vita, quam cum eis agere solebant cœnobio, nec deviant. Fratrum autem ipsorum nomina hæc fuerunt, Sebirchtus, Ethelbuthtus, Bursius, Adelwardus cognomento Quadrans. Igitur memorati fratres Cantuariam venientes, locum, sicut a rege audierant, omni habitatore nudatum inveniunt. Et continuo sepulcrum sanctissimi viri adveniunt a se optime recognitum, utpote qui eundem in mausoleo locaverant. Quo aperto, ossa sancti Dunstani super aurum et topazium pretiosa reperiunt, carne tam diurni temporis spatio resoluta, repertaque, reverentia qua decebat, nec sine lacrymis, recolligunt. Annulum etiam digito sancti, cum sepulturæ trade retur, impositum, quem et ipse ætate teneriori fecisse dicitur, recognoscunt. Patris ergo omnibus præ quibus venerant, prosperatori itineris sui gratias rependentes immensas, Glastoniam revertuntur, cum gaudio pretiosissimas reliquias secum deportantes, quibus reversis, cum quanta omnium lætitia,

A præcipue monachorum, fuerint recepti, aptius pendit legentis charitas, quam scribentis evolva facultas. Facta est autem hæc translatio anno Domini 1012. Secundo videlicet anno post interfectionem sancti Elfegi archiepiscopi, xxiv anno post dormitionem sancti Dunstani.

Qualiter reliquie sancti Dunstani sub terra recondebantur.

His ita patris, immensis Dei beneficiis frater r-focillati, crebris insistebant colloca:ionibus, tractantes qualiter memoratum thesaurum tutiori custodia manderent; non immerito formulantes, ne hostili rabie sedata, Cantuariensique Ecclesia in priusnum statum reformata, archiepiscopi auctoritate potentiaque præminens, easdem sibi ablatas revocaret reliquias. Et sic quanto beatiores fuerant ipsarum acquisitione, tanto miseriores fierent posteriori privatione. Communicato demum consilio decreverunt, ut duo ex fratribus senioribus in commissis sibi arcanis fideliores, loco secretiori ossa sanctissima absconderent, nullique, quoad viverent, tanti secreti cognitionem participarent, sed tamen in extremis laborantes, locum alicui fratrum maturiori et sapientiori designarent, qui similiter in mortis articulo alicui, sicut et sibi scilicet, rem patefaceret: ita ut currente tempore, propter varios eventus, locus idem permaneret omnibus incognitus, uno duntaxat conscio veritatis, quousque placeret Altissimo ut lux non lateret sub medio, sed super candelabrum posita luceret omnibus in domo Dei existentibus. Consilium igitur sic initum duo fratres ad hoc electi ducunt ad effectum. Locellum namque ligneum ad hoc satis decenter compositum interius depingunt, ac in dextro latere locelli sed cum titulo, in sinistro vero et cum titulo inscribunt, quibus litteris nomen sancti Dunstani innuere volebant. Inferentes igitur præfatas reliquias in locellum, sub lapide ad hoc exciso reconducunt in majori et vetusta ecclesia, secus aquam benedictam, in dextra parte introitus, monachorum omnibus aliis locum penitus ignorantibus. Ibidem igitur centum et septuaginta duobus annis lateat absconditus, unius tantum cognitioni successim modo præscripto commissus.

Qualiter eadem reliquie iterum inveniuntur.

Procedente vero tempore, cum adhuc idem sanctus in loco lateret subterraneo, erat ibidem monachus quidam Joannes Canan nomine, ævo maturus, animo sagacissimus, antiqua monasterii notissima habens statuta, cujus etiam notitie non falsa fratrum opinio hujus arcani scientiam testabatur successiva relatione fuisse commissam, hujus custodiæ deputatus erat frater quidam Joannes de Watelege, dictus tam ætate quam conversione tener, quem ob bonæ indolis florem senior nimio mentis amplectebatur affectu. Is a sociis suis incitatus magistrum suum, licet diutius remitentem, precibus uberrimis, blanditiis quoque in-

tersertis, sollicitabat ut locum tanti thesauri concessum sibi demonstraret. Demum crebris precum blandimentis emollitus, quadam die puero more solito sciscitante, senior in hæc verba linguam resolvit: « Fili mi dilectissime, non ingredieris ecclesiam aqua benedicta te aspersurus, quin lapidem vestibus tuis contingas, sub quo reconduntur quæ requiris; sed de his amplius nihil me pulses, sed audita mente tacita sagacique pertracta. » Puero igitur hæc dicta oblivionis velo nequaquam obducente, senior post dies suos expletos in fata concessit. Post cujus obitum, quæ dicebantur ab eo in tenebris prædicabantur supra tecta, et in communem devenerunt cognitionem; omnibus tamen de sermonis ambiguitate titubantibus, torporeque nimio frigescentibus, nullus experientiæ manum apposuit, qua tantæ dubietatis nodum solveret. Post modici temporis curriculum Glastoniæ cœnobium invasit incendium, quod non solum ecclesiam cæteraque ædificia, sed ejusdem ornamenta, thesauros, et quod pluris est, reliquias, pro magna parte consumpsit.

Cæterum dolores incendio tali causatos non est nostrum hic describere, quia nec circa hoc nostra versatur intentio. Monachi tamen suo mœrori solatium quærentes, pauca quæ flamma reliquit, maxime de reliquiis recolligebant. Tandem de sancto Dunstano solliciti, ea quæ de eo Joannes Canan et postea Joannes de Watelege, ut prænotavimus, protulerant, ad memoriam reducta proferunt in commune. Paucis itaque diebus emensis, duo fratres in hoc cæteris animosiores, Ricardus videlicet de Cantou, et Radulphus Foc ad locum per Joannem dudum præsignatum pari gradiuntur affectu: quem diligentius indagantes, lapidem, prout dudum audierant, reperiunt. Quem revolventes, locellum ligneum, ferrea compagine undique consolidatum, subtile aspiciunt. Convocatis igitur priore totalique conventu, thecam aperientes, sacratissima beati Dunstani ossa reperiunt, simulque anulum suum, super quoddam os digiti sui, et ad omnem ambiguitatis nodum absolvendum, picturam vident intrinsecus; et S. cum titulo in dextra parte locelli; D. cum titulo in sinistra, nomen sancti Dunstani ibidem locati exprimentia. Veritate igitur relationis Joannis Canan manifeste comprobata, monachi de inventionem reliquiarum desideratissimarum, post priorem refocillati miseriam, eandem læti suscipiunt, ac in scrinio auro et argento decenter vestito reponunt, ea reverentia et devotione, quibus decebat, associantes eisdem humerum cum brachio sancti Oswaldi regis et martyris. Gaudeat ergo Glastoniæ ecclesia tanti munita patroni præsentia, per cujus intercessionem et merita, Deus ibidem sua non cessat operari magnalia, mortuis vitam, infirmis omnimodis sanitatem, creberrime restituendo, frequenter etiam brutis, in plurimis periculis subveniendo.

De venerabili cruce quæ quondam locuta est.

In ecclesia Glastoniæ est quædam crux, merito venerabilis, auro et argento cooperta, quæ quondam locuta est. Imo verius Spiritus sanctus in ea cum quodam monacho illius loci, Aylsi nomine, hoc modo: cum idem monachus, per eandem crucem sicut et per altaria transiens, nequaquam debita reverentia se inclinaret, secundum regularem disciplinam, se tandem quadam vice per eam transitum faciens inclinavit. Crux igitur, in vocem quasi debitis organis formatam erumpens, sic ait: *Nate late, Aylsi; nuto late, Aylsi*, qui divina voce percussus statim exspiravit.

De alia cruce de qua cecidit diadema.

Est etiam ibidem alia crux antiquissima, quæ olim in refectorio stare consuevit; de hac ferunt, quod cum die quadam Edgarus rex et Dunstanus archiepiscopus ad mensam sederent, in refectorio cogitationibus divinæ voluntati contrariis in cor regis ascendentes, mirum dictu! imago Dominica ligno crucis affixa, toto se corpore excussit, ita ut motus impetu diadema ejus inter regem et archiepiscopum caderet. Quid hoc portenderet confessio regis manifestavit. Inquisitus enim rex a sancto Dunstano, quid tunc cogitaret, aut quid se acturum fore disponeret, fatebatur quæ eadem hora cogitavit, ut monachis ad alium locum translatis, illic moniales aggregaret. Increpatus igitur reverenter a archiepiscopo, dicente hoc divinæ voluntati contrarium, rex tale propositum revocavit in irritum.

De cruce vulnerata.

Est ibidem tertia crux cæteris minor, populo tamen celebrior, ab antiquo auro argentoque vestita, de qua olim ex percussione sagittæ sanguis plurimus virtute divina profluxit, quod taliter evenerit, alias scriptum non tacebit.

De quadam imagine beatæ Mariæ.

Est etiam ibi imago beatæ Mariæ; cum ignis ingens olim circumdans pallas, et omnia altaris ornamenta consumeret, ipsam non tetigit, nec etiam peplum capiti ejus appensum. In facie tamen ipsius, pro vapore ignis, vesicæ quasi in homine vivente surgentes, divinam testabantur virtutem, et per multum temporis intuentibus apparebant.

De altari sancti David, quod dicitur vulgo Sapphirus.

Legitur in Vita sancti David Menevensis archiepiscopi, quod enim idem sanctus in Rosina Valle, monasterio quod ipse construxerat, multis fratribus in abbatis officio ministraret, nocte quadam angelus ei adfuit, dicens: « Crastina die præcingens et calcans te, Jerusalem usque proficiscere; sed et duos tibi familiares, et probitate notos, videlicet Eliud et Paternum, itineris hujus comites habebis, qui ad conductum, quod tibi modo ostendo, crastino convenient. » Sanctus autem nihil moratus, dispositis cellulæ utilitatibus, accepta fratrum benedictione, primo mane iter aggrediens pervenit ad con-

dictam, promissos fratres reperit. Igitur pariter A lapidibus pretiosis, sicut adhuc apparet, magnifice intrarunt viam non fastu circumdati satellitum, sed unitate locupletes animorum, qualis eorum dominus, qualis et minister. Venientibus autem eisdem in externas provincias, sanctus David ita linguarum gratia ditatus est, ne inter barbaros interprete egerent. Appropinquantibus demum ad locum optatum, nocte præcedenti eorum adventum, patriarchæ Jerosolymitano angelus apparuit, dicens: «Tres ab occidentis finibus viri catholici adveniunt; quos cum gaudio et hospitalitatis gratia suscipiens, mihi in episcopos congregabis.» Patriarchæ vero divinæ visionis compos, advenientibus sanctis imperata lætus exsequabatur. Quibus consecratis, ait patriarcha: «Judæorum potestas in Christianos, nosque commoventes fidem repellunt; petite B itaque, et ad prædicationem singulis diebus procedite, ut eorum violentia confutata quiescat, nocens fidem Christianam occidentis finibus divulgatam, ac ultimis terræ extremitatibus decantatam.» Obediant imperio, prædicationi insistentes, acceptaque sua prædicatione infideles convertunt: infirmos roborant, perfectisque omnibus repatriare disponunt. Tunc patriarcha venerabilem Patrem Dewy quatuor muneribus ditavit: altari scilicet consecrato, in quo Dominicum corpus sacrat, quod et innumeris pollet virtutibus; insigni etiam nola, baculo et tunica ex auro texta, quæ omnia gloriosis prædicatur cornu miraculis. «Sed quia, inquit patriarcha, hæc itinerantibus vobis essent onerosa, cum ad vestra veneritis, ea vobis transmittam.» Valedito igitur patriarcha, ad sua demum perveniunt, sancti viri promissum expectantes. Accipiunt tandem munera per angelos sibi destinata. Dewy in monasterio, quod dicitur Langemelech, Paternus et Eliud in suis monasteriis. Inde ea vulgus vocat *E' calo venientia*. Sanctus autem David, cum tam pretiosi thesauri post se custodire gestiret, habere dignissimum eundem lapidem ecclesiæ Glastoniæ adhuc vivens delegavit, quia ob loci venerandam antiquitatem et sancti Patricii præcipue, aliorumque sanctorum reliquias ibidem reconditas, miro amplectebatur affectu, ut gesta sua legentibus multis claret argumentis: ostendit D autem adhuc memoratum altare in Glastoniensi ecclesia, in memoriam dicti sancti, non humana reservatum industria, sed divina providentia, quæ inter innumeros rerum turbines, inter regum regnorumque mutationes, inter gravissimas guerrarum procellas, omnibus aliis pene sublati, ejusdem subreptione avidas hostium manus jugiter contraxit; cassula autem in qua eundem lapidem suscepit beatus David, adhuc in episcopali sede ejusdem condigno reservatur honore. Cum vero sæpe dictus lapis olim metu guerræ multo tempore latuisset absconditus, omnibus loci nesciis, piæ recordationis Henricus Wintoniensis episcopus, et abbas Glastoniæ, eundem in quodam ostio Ecclesiæ Beatæ Mariæ reperit, ac auro et argento, et

De nobilibus Glastoniæ sepultis.

Quantum autem Glastoniæ ecclesia fuerit etiam primatibus patriæ venerabilis, et ad sepulturam desiderabilis, ut ibi potissimum, sub protectione Dei Genitricis, operirentur diem Resurrectionis, multa sunt indicio quibus pro cautela fastidii abstinere. Prætermitto de Arturo inclyto rege Britonum, in cœmeterio monachorum inter duas pyramides cum sua conjuge tumulato; de multis etiam Britonum principibus. Prætermitto etiam de Kenwino in una pyramide locato. Insuper tumulos regum Edmundi Senioris in turri ad dexteram, Edmundi Minoris ante magnum altare, Edgari prius in capitulo ante introitum ecclesiæ, modo in scrinio, quod etiam de martyre superbit Vincentio, de quibus si se locus dederit, non me ista frustra suscepisse causabitur posteritas. Taceo et episcoporum sepulcra *Brithavii*, et *Brithuvioldi*, quæ porticum aquilonarem ad sanctam Joannem Baptistam uberem insigniunt, Sivingi etiam et Seifridi episcoporum, *Alfari*, *Adtblastani*, *Athelwini*, *Delnodi* ducum; quorum videlicet ducum, quilibet centum libratas terre cum multis aliis bonis contulit Glastoniæ.

De duabus pyramidibus

Illud quod clam pene omnibus est libenter præcavere, si veritatem exsculpere possem, quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta positæ, cœmeterium monachorum prætexunt; procerior sane et propinquior ecclesiæ habet quinque tabulatus, et altitudinem xxvi pedum; hæc præ nimia vetustate, etsi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla spectacula [fort. specimina], quæ plane possunt legi, licet non plene possint intelligi. In superiori vero tabulata est imago pontificalis chemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam et litteræ: *Her, sexi, et Bliger*. In tertio nihilominus nomina: *Wemereste, Bantomp, Pinepegn*. In quarto: *Ilats, Pulfred, et Eanled*. In quinto qui et inferior est, imago, et hæc scriptura, *Sogpor, Peslicas, et Bregden, Spelpes, Hgin, Gedes, Bern*. Altera vero pyramis habet xviii pedes, et quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur: *Hedde episcopus, et Bregored, et Bearward*. Quid hæc significant non tenere diffinio, sed ex suspitione colligo, eorum interius in cavatis lapidibus contineri ossa, quorum exterius leguntur nomina. Certe *Sogpor* is pro certo asseritur esse, de cujus nomine *Sogperesbeorh* dicebatur, qui nunc *Mons acutus* dicitur. *Bregden* a quo *Brentacnolle*, qui nunc *Brentamerse* dicitur. *Beorwald* nihilominus abbas post *Hemgiselum*, de quibus et de cæteris, qui occurrere poterunt, ex hinc liberiori campo exsultabit oratio. Jam vero abbatum scriem, et quid cuique est, a quo rege ad usus monasterii delegatum sit, sermo explicare contendet.

De regibus, abbatibus, et aliis fundatoribus Glastoniensis ecclesiae seriatim expressis.

In primis memorandum quod duodecim discipulis sanctorum Philippi et Jacobi, anno Dominicæ Incarnationis 63 in Britanniam venientibus, tres reges, licet pagani, XII portiones terræ contulerint, unde adhuc nomen XII hidarum perseverat. Deinde sancti Phaganus et Deruvianus in Britanniam venientes, et eam fidei gratia illustrantes, a rege Lucio per eosdem in Christo renato, insulam Avaloniae cum suis adjacentiis confirmari obtinuerunt, XII fratribus ibidem institutis, ac aliis post eos instituentis. Successit post multum tempus beatus Patricius, qui adhuc fratres XII quasi eremiticam vitam agentes reperiens, eosdem vitæ cœnobiali informavit, et multis possessionibus, licet nobis incognitis, ut credi fas est, ditavit. Successit sanctus Benignus; quis autem hic fuerit, et quomodo patria lingua dictus, non infacete exprimitur versus, qui in epitaphio sepulcri ejus apud Ferremere scripti sunt:

*Hoc patris in lapide Beonnae sunt ossa locata.
Qui pater exati erat monachorum hic tempore prisco,
Hunc fore Patricii dudum fortasse ministrum,
Fantur Hybernigenæ, et Beonnam de nomine d.cunt.*

Successerunt ibidem plures de natione Britonum abbates, quorum tam nomina, quam gesta et memoriam, oblivionis nubilo obducens, delevit antiquitas, ipsam tamen ecclesiam apud magnates Britonum in maxima fuisse veneratione, ostendunt eorum exuviae ibidem requiescentes. Trium tantum horum abbatum nomina rerum præteritarum recordatrix manifestat pictura, quæ sunt Worgret, Lademund, Bregored; sed de his postea.

De illustri Arturo.

Legitur in gestis illustrissimi regis Arturi, quod cum in quadam festivitate Natalis Domini apud Karlium, strenuissimum adolescentem, filium scilicet regis Nuth, dictum Ider, insigniis militaribus decorasset, et eundem experiendi causa in montem Ranarum, nunc dictum Brentenol, ubi tres gigantes malefactoris famosissimos esse didicerat, contra eosdem dimicaturum duxisset; idem tiro Arturum et suos comites ignorantes præcedens, dictos gigantes fortiter aggressus, mira cæle trucidavit. Quibus peremptis Arturus adveniens, dictum Ider nimio labore deficientem, et sui omnino impotem, in extasi collapsum inveniens, eundem quasi defunctum cum suis lamentabatur. Rediens ergo ad sua cum ineffabili tristitia, corpus quod exanime existimabat, ibidem reliquit; donec vehiculum ad illud reportandum illuc destinasset. Sese etiam necis ejus causam reputans, quia tardius ad auxilium ejus venerat, cum demum Glastoniam adveniret, ibidem quatuor viginti monachos pro anima ejusdem instituit, possessiones et territoria ad eorum sustentationem, aurum et argentum, calices et alia ornamenta ecclesiastica largiens abundanter.

De terra Yneswitrin data Glastoniæ, tempore Anglorum ad fidem conversorum.

Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo primo, rex Domnoniæ terram, quæ appellatur Yneswitrin, ad ecclesiam vetustam concessit, quæ ibi sita est, ob petitionem Worgret abbatis, in Quinque cassatis. «Ego Mawron episcopus hanc chartam scripsi; ego Worgret ejusdem loci abbas subscripsi.» Quis iste rex fuerit schedulæ vetustas negat scire. Verumtamen quod Britannus fuerit hinc presumi potest, quia Glastonia lingua sua Yneswitrin appellavit, sic enim eam Britannice vocari apud eos constat. Worgret autem abbati, cujus nomen Britannicam barbariem redolet, successit Lademund, et ei Bregoreld. Prælationis eorum tempora sunt in obscuro, sed nomina illorum et dignitates in majori ecclesia, prodeunte secus altare pictura, sunt in propatulo. Bregoreldo successit Berthwald.

De Kenwaichio rege et Berthwaldo abbate.

Anno Dominicæ Incarnationis 670 Kenwald qui et Kenwalchius, qui a Cerdicio septimus apud Westsaxones, et per beatum Birinum in Christum credidit, anno regni sui XXX, Berchwaldo abbati, interveniente Theodoro archiepiscopo, dedit Ferramere II hidas. «Ego Theodorus subscripsi.» Dedit et idem rex Beokeric, Golenie, M rynesie, et Andregesie. Iste Beorwald, transactis decem annis in regimine Glastoniæ, Cantuariensis archiepiscopus fuit. Quare autem Glastoniæ regimini, renitente rege et illius diocesis episcopo, renuntiaverit, in sequentibus palam erit.

De Kenwino rege, qui Glastoniam libertate donavit.

Berthwaldo successit Hengesel, qui XXV annis Glastoniæ præfuit, huic, anno ab Incarnatione Domini 678, Kenwinus rex Glastingoi libertatem ab omni servitio concessit VI hidas, quem pro sua fideli conversatione, et episcopi Hedde, et monachorum petitione, abbatem ibi constituit; ad tamen conditione, quatenus fratres ejusdem loci habeant jus eligendi et constituendi rectorem, juxta Regulam sancti Benedicti MONECATONE; et juxta silvam, inquit, quæ vocatur Contuedun, XXIII hidas, in Caric XX hidas, et in Crucan III hidas, ad supplementum vitæ regularis in monasterio Glastingabiri, sub divini timoris instinctu, humiliter largitus sum, et cætera. Hujus regis exuviae in cœmeterio monachorum, in pyramide quondam nobiliter exsculpta requiescunt.

De Baldredo rege qui dedit Pennard et Muntagu.

Anno Dominicæ Incarnationis 681, Baldred rex I, Penward, Penger VI hidas, Logporez Beorh XVI hidas, et capturam piscium in Pedride Hemgillo abbati, ad supplementum honorabilis ecclesiae Beatae Mariæ, et beati Patricii, quæ sita est in Glastingabari, cum consensu et licentia pontificis nostri Hedde, Kenwino etiam consentiente, dedit. Et post aliquanta: «Ego Hedde episcopus hanc chartulam conscripsi. Ego Aldelinus abbas consensi, et subscripsi eodem anno; Hedde episcopus.»

De Leghe.

Lanctocacy vi hidas, Kenwino etiam et Baldredo consentientibus, dedit Glastoniam; quam donationem Cedvalla confirmavit, et propria manu, licet paganus, signum crucis expressit.

De glorioso rege Ina, qui Glastoniam tam in donis quam privilegiis multipliciter honoravit.

Nunc quia serie annorum ducente ad Inam regem Westsaxorum venimus, libet terras particulatim exprimere; quas idem eximius vir vetustæ ecclesiæ in Glastoniam pia contulit liberalitate.

De Brente data per Inam.

Anno ab Incarnatione Domini 620, Ina dedit Hengislo abbati Brente x hidas; quam terram Berthwald abbas sponte propria deseruit, et sine nostra violentia, et sine expulsionem, locum proprii cœnobii dimisit, et contra interdictum et voluntatem pontificis nostri decessit. Idem rex eidem abbati in hæc verba privilegium concessit.

Peruam privilegium regis Inæ.

« In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Ina rex decreto et consilio præsulis nostri Aldelmi, simulque cunctorum Dei sacerdotum suggestionem, et monachorum petitionem, qui in parochia West Saxorum conversantur, hanc liberalitatem monachis, qui in ecclesia beatæ Dei Genitricis Mariæ, et beati Patricii, omnipotentis Deo sub abba Hengislo famulantur, in pristina urbe quæ dicitur Glastingai, impendo, et hanc privilegii dignitatem super altare pono, ut sine impedimento rerum sæcularium, et absque tributo fiscalium negotiorum, liberis mentibus soli Deo serviant, et monasticam disciplinam, Christo suffragium largiente, regulariter exerceant, et pro statu et prosperitate regni nostri, et indulgentia commissorum criminum ante conspectum divinæ majestatis preces fundere dignentur. » Et infra: « Pro ampliori firmitatis testamento, principes et senatores, iudices et patricos subscribere fecimus. Actum publice hoc confirmatum in lignea basilica, anno ab Incarnatione Domini 704. Ego Aldelmus subscripsi, » etc.

Illic Hengislus sc. Cinis fato perfunctus, in vetusta ecclesia pausam corporis suscepit.

Bouelt.

Successit Bervalus anno ab Incarnatione Domini 705. Ina Bervaldo abbati dedit xx hidas juxta Tamer, et xx hidas in loco qui dicitur Bouelt.

Soeg.

Soeg xii hidas. Corregs vi hidas

Exford.

Exford dimidium hidæ cum captura piscium.

Dulting.

Dulting xx hidas. Ego Aldelmus hanc schedulam scripsi

Pilton

Dedit et Ina rex Pilton xx hidas eidem abbati.

Cliwere.

Dedit Wilfridus episcopus insulam de Wethmor

A lxx hidas, a rege Kenwino sibi datas, et villam de Cliwere i hidam.

Blededit.

Illic successit Albert, anno Incarnationis Domini 712, cui Forthere episcopus, successor sancti Aldelmi, dedit Blededit i hidam.

Successit Echfridus, cui, anno Incarnationis Domini 719, dedit Ina unam hidam cum captura piscium axe. Eidem Bugu abba dedit Ora, tres hidas. Fundavit insuper Ina majorem ecclesiam de apostolis Petro et Paulo; et quia plures ibidem basilica fuerunt, libet de situ diversarum ecclesiarum Glastoniæ, et fundatoribus earum veritatem interserere.

Primam igitur et vetustissimam fecerunt xii discipuli apostolorum Philippi et Jacobi, ut præscriptum est; hæc sita fuit in occidentali parte aliarum. Secundam fecit sanctus David Menevensis episcopus, in orientali parte antiquioris ecclesiæ, in honorem beatæ Mariæ, quando vetustam ecclesiam dedicare disposuit, ac a Domino prohibitus est, eo quod ipse eamdem dedicaverat. Tertiam fecerunt xii viri, a boreali parte Britannia venientes, scilicet Morgen, Catgur, Badinor et cæteri superius memorati; et hæc similiter erat sita in orientali parte vetustæ ecclesiæ. Quartam et majorem construxit Ina rex, in honore Domini Salvatoris, et apostolorum Petri et Pauli, in orientali parte aliarum, pro anima fratris sui Mules, quem Cantuariz infra Cantuariam incenderant; in cujus supremo ordine hos versus fecit describi:

*Sileret montes, speciosa cacumina Sion
A Libano geminæ flore comante cedri,
Cœlorum porte, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter apostolicas radiant luce coronas,
Celsior ille gradu, doctior hic monitis
Per corda hunc hominum reserantur, et astra per
illum.*

*Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Paudit iter cali hic dogmata, clavibus alter.
Est via cui Paulus, janua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille architectus habetur,
Surgit in his templum, quo placet ara Deo.
Angliæ, plaude libens, mittit tibi Roma salutem:
Fulgor apostolicus Glastoniam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quos fidei turres ubi caput orbis habet.
Hæc pius egregius rex Ina refertus amore,
Bona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu divinæ pietatis inhærens,
Ecclesiæ juges amplificavit opes.
Melchisedech noster merito rex atque sacerdos,
Complexit veræ religionis opus.
Publica jura regens, et celsa palatia serrans
Unica pontificum gloria, norma fuit.
Hinc abiens illi c meritum vivit honore,
Illic quoque gestorum laude perennis erit.*

De capella argentea quam ibidem fecit rex Ina cum suis vas s.

Fecit etiam idem rex construere quamdam capellam ex auro et argento, cum ornamentis et vasis similiter aureis et argenteis, ac infra majorem collocavit. Ad capellam itaque construendam duo millia et sexcenta et quadraginta libras argenti donavit.

et altare ex ducentis et sexaginta quatuor libris auri erat; calix cum patena de x libris auri; incensarium de viii libris et xx mancis auri; candelabra ex xii libris, et dimidio argenti; coopertoria librorum Evangelii de xx libris, et lx mancis auri, vasa aquaria et alia vasa altaris ex xvii libris auri; pelves de viii libris auri; vas ad aquam benedictam ex xx libris argenti; imago Domini et beatæ Mariæ et duodecim apostolorum ex centum et lxxv libris argenti, et xxxviii libris auri; palla altaris, et ornamenta sacerdotalia undique auro et lapidibus pretiosis subtiliter contexta. Hunc ergo thesaurum ob amorem sanctæ Dei Genitricis et Virginis Mariæ monasterio Glastoniæ dictus rex contulit devotissime; insuper scripto regio terras, possessiones et libertates ejusdem ecclesiæ confirmavit in hæc verba:

Magnum privilegium regis Inæ.

Adjuva nos, Deus salutaris noster. Quæcunque secundum decreta canonum, atque ecclesiastica instituta, salubri consilio diffiniuntur, quanquam sermo tantum absque textu sufficeret, tamen quam plerumque nostris temporibus tempestates et turbines sæcularium rerum etiam portas Ecclesiæ pulsant; idcirco operæ pretium censuimus ob cautelam futurorum, ea quæ diffinita sunt paginis Scripturarum adnectere, ne in posterum oblivioni tradita ignorentur. Quapropter ego Ina, regali fretus dignitate a Domino, cum consilio Sexburgæ reginæ, et licentia Beorchwaldi Dorobernensis ecclesiæ pontificis, et omnium suffraganeorum suorum, nec non etiam hortatu Baldredi et Athelardi subregulorum ecclesiæ vetustæ, quæ est in loco qui dicitur Glastein, quam magnus sacerdos et pontifex summus angelorum obsequio sibi, ac perpetuæ Virgini Mariæ, beato David, multis et inauditis miraculis olim se sanctificare innotuit, ex his quæ paterna hæreditate possideo, et in dominium peculiare teneo, locis continuis et congruentibus concedo, ad supplementum vitæ regularis, et ad usum monachorum, Brente decem hidas, Sowi duodecim hidas, Pilton viginti hidas, Dulting decem hidas, Bledain unam hidam, cum his omnibus quæ antecessores mei eidem Ecclesiæ contulerunt. Benewalchius, qui sancto Theodoro archiepiscopo interveniente, Ferlinguere, Beokerie, Godenie, Martinesie.

Kenwinus rex qui Glastingæ matrem sanctorum vocare solitus fuerat, et eam ab omni sæculari et ecclesiastico obsequio immunem statuit, et hanc privilegii dignitatem concessit, ut habeant fratres ejusdem loci potestatem eligendi et constituendi sibi rectorem juxta Regulam sancti Benedicti.

Heilde episcopus, qui, Cedwallâ annuente, et propria manu licet paganus confirmante, Lantokay, Balidrec, qui Pennard, vi hidas. Adthelard qui Preld, lx hidas, Ina annuente et confirmante, dederant. Quorum ego devotioni et benignæ petitioni assentio, et contra malignantium hominum, et oblatantium canum insidias, regalium munimine litterarum invigilo, quatenus ecclesia Domini nostri

Jesu Christi, et perpetuæ Virginis Mariæ; sicut in regno Britannicæ est prima, et fons et origo totius religionis, ita et in ipsa supereminentem privilegii obtineat dignitatem, nec ulli omnino hominum ancillare obsequium faciat in terris, quæ super choros angelorum dominatur in cælis. Igitur, summo pontifice Gregorio annuente, et ut matrem Domini sui in sinum et protectionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ me licet indignum cum ipsa suscipiente; consentientibus etiam omnibus Britannicæ regibus, archiepiscopis, episcopis, ducibus, atque abbatibus, statuo ego atque confirmo quatenus omnes terræ et loca et possessiones Beatæ Mariæ Glasteicæ sint quietæ, et ab omnibus regis exactionibus et operibus, quæ indici solent, videlicet expeditione et pontis arcis constructione, et ab omnium archiepiscoporum et episcoporum pronulgationibus et perturbationibus, sicut in antiquis ejusdem ecclesiæ chartis ratum esse invenitur, et a prædecessoribus meis Kenwalchio, Kenwino, Cedwalla, Baldredo confirmatum esse dignoscitur, inconcussa et illibata permaneant. Et quæcunque emergerint causæ in homicidiis, sacrilegiis, veneficiis, furtis, rapinis, in dispositione ecclesiarum et descriptione, in ordinatione clericorum, in conventiculis synodalibus, et in omnibus judiciariis, examinationibus, absque ullius hominis præjudicio, abbatis et conventus dispositione diffiniantur. Sed et omnibus regni mei regibus, archiepiscopis, episcopis, ducibus, et principibus, super honorem suum et amorem meum præcipio; et omnibus tam meis quam eorum ministris super salutem corporis sui præcipio, ne ullus eorum in insulam Domini nostri Jesu Christi, et perpetuæ virginis Mariæ Glasteicæ, nec ejusdem ecclesiæ possessiones causa placitandi, persecutandi, rapiendi, præcipiendi, interdicendi, vel aliquid faciendi, quod ibidem Deo famulantibus possit esse in scandalum, audeat intrare: illud autem omnipotentis Dei et perpetuæ virginis Mariæ, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et omnium intercessione sanctorum, interdictione interdicto, ne in ipsam Glastoniæ ecclesiam, nec in ecclesiis sibi subditis, videlicet Sow, Brente, Merlinge, Sapewic, Stret, Sbudecaeth, Pilton, nec in earum capellis, sed nec in insulis, aliqua interveniente occasione, episcopus cathedram sibi episcopalem statuere, nec missas solemnes celebrare, nec altaria consecrare, nec ecclesias dedicare, nec ordines facere, nec aliquid omnino disponere præsumat, nisi ab abbate vel a fratribus invitatus fuerit. Quod si ad hæc invitatus fuerit, nihil de rebus ecclesiæ, sed nec de ipsis oblationibus, ipse sibi aliquid usurpet. Duobus in locis, ex ipsius ecclesiæ possessionibus, duas ei delegamus mansiones, unam in Poert, alteram in villa quæ Piltona dicitur, ut habeat ubi adveniens hospitetur, vel inde veniens sese recipiat, neque vero eum ibi nisi importunitate temporis, aut molestia corporis detentus fuerit, aut ab abbate vel a fratribus rogatus fuerit, nec amplius quam cum tribus aut quatuor clericis pernoctare licet. Hoc

etiam provideat idem episcopus, ut singulis annis A Westsaxonum dedit hujuscemodi privilegium Glastoniae: cum clericis suis, qui Fontanetum sunt, ipsam matrem suam, Glastoniensem videlicet ecclesiam, feria secunda post Ascensionem Domini cum litaniam recognoscat. Quod si superbia inflatus eam distulerit, et quae superius dicta et confirmata sunt praevicaverit, mansiones sibi superius delegatas amittat: abbas vel monachi a quocumque voluerint, qui pascha canonicum celebret ecclesiastica in Glastoniensi ecclesia, aut in ecclesiis sibi subjectis, aut in earum capellis praecipiat. Quisquis autem hujus meae munificentiae et liberalitatis testamentum, quovis deinceps tempore, aliqua occasione cuiuslibet dignitatis, vel professionis, vel gradus pervertere, vel in irritum deducere tentaverit, sciat se cum Juda proditore aeterna confusione, edacibus inestabilium tormentorum periturum flammis. Scripta est autem hujus donationis et privilegii pagina, anno Dominicæ Incarnationis 725, indictione iv, sub praesentia Inæ regis, et Beortwald Dorobernensis pontificis, venerandorumque antistitum Danielis atque Fordredis, et aliorum quorum nomina inferius adnotantur.

« Ego Ina rex propriae manus subscriptione hanc donationem et libertatem sub sigillo sanctæ crucis ratum fieri decerno.

« Ego Ædelburga regina consensi.

« Ego Baldredus rex confirmavi.

« Ego Adelard frater reginæ consensi.

« Ego Borthwaldus Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopus, Inæ regis donationem et libertatem sub sigillo sanctæ crucis corroboravi, et magnates quamplures alii. »

De fine regis Inæ.

Dehinc prædictus rex Ina litteras regali signaculo signatas summo pontifici direxit, in quibus omnia prædicta continebantur, simul cum quodam scypho aureo, ac aliis donis regalibus, supplicans ut Glastoniensem ecclesiam cum pertinentiis et libertatibus suis in protectionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ susciperet, et ipsam auctoritate apostolica in perpetuum confirmaret. Eodem autem anno quo idem rex Romam personaliter adit, privilegium apostolico signaculo corroboratum in redeundo Glastoniam asportavit. Et postea iterum cum Æthelburga regina uxore sua, instinctu videlicet ejusdem, Romam abiit. Ibi ne conversionis suæ pompam faceret, ut solius Dei placeret oculis, amictu plebeio tectus clam consenuit; demum viam universæ carnis ingressus, non sine magnis, ut accepimus, miraculis.

De Cengille abbate.

Æthfrido abbati successit Cengille, anno Dominicæ Incarnationis 729. Edelard successor Inæ concessit familiæ, quæ in monasterio Glastingebiensis omnipotenti Deo, sub religioso abbate Cengillo famulantur, in stabilem possessionem lx hidas in Polonholt, et in Torric x. Ejusque uxor Fredogipa, Brunantun v hidas.

Privilegium Cuthredi regis.

Anno Dominicæ Incarnationis 744, Cuthred rex

A Westsaxonum dedit hujuscemodi privilegium Glastoniae:

« In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Cuthredus rex Saxonum universa regum priorum suppetitia Kentwines, Baldrades, Cedwallani, Iæs, Ethelardes, Athelbaldes regis Merciorum, in villis et in vicis, et in agris, ac in prædiis, mansisque majoribus, ut est pristina urbs Glastoniae corroborata, sicque propriae manus subscriptione crucisque signo confirmatum hoc donativum stabile jure gratum et ratum regum prædictorum decerno durare, quandiu vertigo poli terras atque æquora circa æthera siderum jusso moderamine volvet. Si quis autem hujus meæ donationis testamentum visus fuerit confringere, vel gressum pedis nobis Hengis-singum traditum uberemque glebam extra terminos præfixos, vel definitos limites, seu constitutos fines adimere; ipse acrius multatus, sit infernalis ergastuli in pena demersus, violentiaque sæe presumptionem luat in ævum. Amen.

« Ego Cuthredus rex Westsaxonum propriae manus subscriptione sanctæ Crucis designans effigium ut nemo qui se regeneratum in Christo noverit, præsumat mutare hanc donationem.

« Ego Kerewaldus episcopus subscripsi et confirmavi.

« Signum manus Cumbran præfati regis et aliorum multorum nobilium.

« Exemplar hujus largitionis et privilegii promulgatum est anno Incarnationis Domini 744, in prædicto cœnobio, sub praesentia regis Cuthredi, quod propriae manus munificentia, votiva vero devotione, altario sacro commendavit, in lignea basilica et honorabili, qua fratres beatæ memoriæ Hemgilli sarcophagum sortiuntur.

« Ego Daniel subscripsi. »

De Ure et Baltenesbeorge.

Anno sequente, id est Incarnationis Dominicæ 745, idem Cuthred dedit Cumberto abbati Ure vi hidas; Lulli, Baltenesbeorge, Scrobhamuth x hidas. Sequente vero, id est Incarnationis Domini 746 anno, ego Æthelbald, pro redemptione animæ meæ, Tumberto ix annos præsentem, et familiæ quæ in monasterio Glastingabiry fidei Deo famulantur obsequio, largitus sum pretio cccc solidorum iv hidas, duobus in locis Jetelig et Bradanlegh.

De Ticam abbate.

Anno 754 Sigebertus pretio i solidorum auri concessit Ticam abbati, et monachis in urbe Glastingensium degentibus, xxii hidas in Polilt. Idem etiam Ticam vi hidas, quæ in occidentali parte illius remanserant, pretio regio, scilicet l solidos auri, ab eodem rege comparavit, ut aeterna esset hereditas monasterii Glastoniae. De hoc qui et vii annis Glastoniae præfuit superius præoccupavi dicere, quas scilicet reliquias ecclesiæ attulerit; ubi sepultus cum sociis acceperit, testatur hoc epitaphium quod legere non neglexi:

*Tumba hæc mirifico fulget fabricata decore,
Desuper exsculptum condit sub culmine Ticam.*

De quo sepulcro per succidua sæcula istud narratur miraculum, quod cum illud quidam aggressus esset diruere, statim cæcitate multatus; cognovit culpam, nescio si promeruit veniam.

De Guban abbate sub Cinewlfo rege.

Anno 760 Cinewlfuls rex dedit Guban abbati, qui et Glastoniæ II annis præfuit, Sudeton V hidas. Huneresburg in orientali ripa Petride, Ethelard minister ejus III hidas in Cedern. Sulca Christi ancilla dedit Culum XI hidas, Cumbæ III hidas.

Anno 712 Cinewlt dedit Walduno abbati Cunctum V hidas; hic præfuit Glastoniæ XXXII annis.

Anno 724 Offa rex Merciorum dedit Beadewlfo abbati ad supplementum venerabilis ecclesiæ in Espirht X hidas; hic præfuit VI annis, Ethelmund assensu regis Offæ dedit Huncswelle I hidam.

De libertate data Kinelmo in ecclesia Glastoniæ.

Anno 726, Leo tertius ejus nominis papa factus est. Quo tempore Carolus Magnus regnabat in Francia, Brihtricus erat Westsaxonum, Kenwulfus post Egfridum, qui patri Offæ vix quatuor mensibus successerat, rex Merciorum in Anglia. Sed de papa isto et regibus, si quis dignabitur legere, in Gestis regum Anglorum, libro primo poterit invenire, nunc eorum nomina tetigisse sufficiat, quoniam ad rem, quam explicare conamur, multum attingit. Leo vero papa confirmavit Kinelmo libertatem donationis monasterii Glastoniensis, in octingentis hidis, ipsi et successoribus ejus in sua religione et stabilitate in perpetuum. Ita tamen ut monasterium in sua religione et stabilitate in omnia sæcula perseveraret. Data est autem libertas Kinelmo, annitente et confirmante Kenwlfo rege Merciorum, et fortasse, sicut ex consequentibus conjici potest, mutato, ut fit, regnorum statu, quamvis Glastonia sit in Westsaxonia, Merciorum reges vel eam pro amore defensabant, vel ei pro jure imperitabant. Privilegia sane papæ et regis, quia nusquam nisi Anglice scripta reperi, in eo labore transfundam in Latinum, quantum intelligo ex sensu sensum.

Privilegium Leonis papæ.

« Leo apostolicæ sedis papa, servus servorum Dei, KINELMO regi, et ejus ministris, et cognatis et successoribus ejus, optat et mittit pacem et salutem perpetuam.

Bonæ voluntatis et laudabilis optationis cogitatio, tum apostolicis scriptis est confirmanda et corroboranda, ut quod bene fuerit factum, et per rationabilia exempla confirmatum, nulla deinceps possit corruptione vel turbari vel frangi, imo potius inviolabili rectitudine, et divina auctoritate, debeat inconvulsam permanere. Et ideo egregie apostolica sententia præcipitur, ut incunctanter confirmari debeat, quod recte inchoatum fuisse constat. Quapropter quia notum est quod tua illustris fides petiit a nobis, ut tibi scripto confirmarem monasterium Domini nostri Jesu Christi, in Glastonia Westsaxonum regni, in quo monasterio servorum

A Dei congregatio est, cujus terræ ad octingentas hidas numerantur in multis provinciis et locis positæ, sicut Egfridus rex omnem illam terram descripsit, cum judicio et licentia Brihtrici regis, et cum licentia et testimonio Merciorum episcoporum, et principum, et sicut postea Kenwlfo regi Merciorum omnes illæ terræ scripto confirmatæ sunt. Ideo concessionem illam regum et episcoporum, et principum, cum corroboracione regis Merciorum Kenwlfi, cum apostolico robore et auctoritate confirmamus tibi, Kenelme, et successoribus tuis; monasterium scilicet libere in perpetuum habendi, cum omnibus villis et agris in multis regionibus divisis, cum omnibus rebus ad hoc pertinentibus, silvis et pratis, et pascuis, et piscium capturis, hac conditione, ut frequentarent ibi luminaria coram Deo, et spirituales cantus, et psalmi, et missæ cantentur, et concordia sine simulatione: hinc enim scriptum est in Evangelio: *Domus mea domus orationis vocabitur* (Matth. XXI). Quocirca servi Dei qui in hac vita laborant, debent diutim cum timore divino totum spirituale officium implere, ut possint Domino nostro Jesu Christo placere. Præterea constituimus cum apostolico præcepto, et sub timore divini iudicii, et sub excommunicationis interminatione, ne ullus rex, aut archiepiscopus, aut episcopus, aut princeps, aut alicujus potestatis homo exaltatus, sive in majori ordine, sive in minori, ista nostra apostolica decreta violenter infringat, aut minuat; sed magis decernimus, ut præfatum monasterium firmum et stabile in omnia tempora perseveret. Quare si quislibet, quod non optamus, ista præcepta nostra debilitaverit, sciat seipsum per auctoritatem Domini Petri apostolorum principis excommunicationis vinculo irretitum, et a regno Dei extorrem: quicumque vero tenuerit, et servarit ista nostra apostolica decreta, sciat se promeruisse benedictionem apostolicam, et æternam vitam, a misericordie Creatore nostro. Data per manus Eustachii primicerii notariorum, mense Martio, indictione III, octava die Martii, confirmata per manus Paschalis senioris, et consilii apostolicæ sedis, regnante Domino nostro Jesu Christo, cum Deo Patre per infinita sæcula, tertio anno per misericordiam Dei papatus domini nostri Leonis, in sancta et apostolica sede sancti Petri, et etiam per licentiam domini Caroli Francorum regis et Longobardorum, et patricii Romanorum, anno regni ejus XXV. »

Privilegium Cenwlfi regis.

« Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo omnium regnorum Domino, ego Cenwlf rex Merciorum, postquam electus sum in regem per Deum omnipotentem, qui est omnium bonorum largitor et retributor, hanc subscriptam libertatem a domino Leone apostolico papa acquisivi, Kinelmo et successoribus suis; et sicut eandem libertatem Egfridus rex antecessor meus ei firmiter condonavit, ita quoque ego ei scripto confirmo, cum consilio et licentia terrenorum principum, quorum inferius nomina scripta sunt, et ei sine ullo mendacio aut

dolo largior firmiter habendam. Hæc confirmatio Cenwlf, et episcoporum ejus, et principum, fuit constituta et scripta in venerabili loco, qui dicitur Glastingebiry, anno 712 Incarnationis Domini, secundo anno regni mei, quod mihi Deus concessit.

Subscriptions. — Ego Kenedrip abbatissa, cum charissimis cognatis meis Ethelbard et Celled, hanc libertatem hic ascriptam Kinelmo concedendo subscribo, hæc ratione, ut si etiam post tempus contigerit, quod venerabilis loci Glastoniensis possessionem et potestatem alterius progeniei homo suscipiat, tamen, Kinelmus et ejus successores stabiliter sine ulla perturbatione et, fiducialiter permaneant in sua libertate et perpetua pace.

Ad confirmandam vero hanc libertatis potestatem, ego Cenwlf rex signum sanctæ Crucis impressi.

Subscripserunt Ethelardus Cantuarie et Higbertus Eboraci archiepiscopi, et ix episcopi, et xiii abbates, inter quos Beadulf abbas ejusdem loci, et sex principes. Quis Kinelmus iste fuerit, cui rex Cenwlf tantam libertatem indulxit, ambigo; nam, quamvis filius ejus Kenelmus dictus sit, qui vix septennis post patris obitum interemptus est dolo tororis, non putandus est esse iste, præsertim cum secundo anno regni Cenwlf hæc libertas data fuerit, et ipse xxiv annis regnaverit, sed nos his dimissis cæpta prosequamur.

De Cuman abbate et Egberto rege.

Anno 800 successit Cuman abbas, qui et Glastoniæ præfuit 11 annis.

Anno Incarnationis 802, Egbertus rex Westsaxonum, ad ecclesiam Glastoniæ, et ad usum monachorum, dedit v manentium possessionem, secus flumen quod dicitur Toric, ob petitionem Mucan abbatis. Edgisilius dedit Budecleg xx hidas, assensu regis Egbirti.

Anno Incarnationis 824 Guthlac abbas dedit Canulfo unius cassati portionem in Brumham, pretio quingentorum solidorum, ducentorum abbati, trecentorum monachis.

De Elmund abbate et Æthelwlf rege, qui decimam partem terrarum suarum dedit ecclesiæ.

Anno 851, Elmund abbas, Æthelwlf rege annuente, Dulting in jus monasteriale transtulit, cui etiam rex præfatus Alhstano episcopo consentiente, xx hidas addidit, ad supplementum vitæ regularis. Idem rex decimam terrarum suarum ecclesiis sui regni legitur pie contulisse. Quo tempore monasterio Glastoniæ dedit Ofaculum xxiv hidas, Boeland v hidas, Pennard ix hidas, Occenefeld, Secaramton vi hidas, Powg decem hidas, Pyrinton, Logderesbeorgum, Occemund et Bedul, Branue, Duneald. Æthelstanus comes dedit Clutton x hidas, assensu ejusdem Æthelwlf regis. Chartulam hanc præfate hereditatis suæ, præfatus comes cum corpore suo commendavit ad monasterium Glastoniæ, obsecrans in nomine Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam ipsam linquant. Ænulfus comes dedit Dichespite, et Lotteshan xxx hidas, assensu regis

Æthelwlf, et Houblaperton, et Beangean Hangraa. Ethelredus rex filius Æthelwlf dedit Winterburn xxv hidas Wilseræ comiti, quas ipse postea Glastoniæ contulit.

Anno 867 Athelbald filius Æthelwlf regis dedit Herefertho abbati, xiv annis præsentem, Brannunster x hidas, ad capturam Isiciorum, ad ecclesiam vetustam beatæ Dei Genitricis Mariæ, et ad usum monachorum in Glastingensi monasterio; quo tempore rex Alfredus frater Athelbaldi filius Æthelwlf dedit Glastoniæ lignum Domini, quod et papa Martinus dedit.

De Ethelstano rege.

Anno 916 Ethelstan rex dedit Mertesburg Alhelmo duci x hidas, quas ipse postea contulit Glastoniæ.

Wilhelm archiepiscopus dedit Devereb xx hidas, assensu ejusdem regis. Offricus dedit Werdeverel hoc est Munneaton x hidas.

De Winterburn, Wrington.

Ælfeda regina Edvardi regis dedit Winterburn x hidas.

Ethelstanus dux dedit Wrington xx hidas, a rege Ethelstano sibi collatas. Quam possessionem idem dux, conversus et factus monachus, ad monasterium Glastoniæ secum obtulit. Idem insuper dedit Weston, quæ nunc Foxcote dicitur, v scilicet hidas. Dedit etiam Lin vi hidas. Ulla vidua dedit Stoka v hidas. Præfuit autem Glastoniæ tunc temporis Elfricus abbas xiv annis. Prædicta igitur omnia per ministros regis Ethelstani Glastoniæ collata, ejusdem regis ascribuntur munificentiæ, et pium ejus in Glastoniam affectum famulorum loquitur liberalitas, quorum devotio frequenter inclinatur, quo domino animus viderint inardescere. Quæ idem rex vetustæ ecclesiæ in Glastonia devote confirmans scilicet lxxxvi hidas, multasque adjiciens præcëlentes innumerasque reliquias, prout in textu sancti Dunstani annotatum est, Glastoniæ conferelat.

De Styward.

Anno 991 successit Stiward. Hujus mores a nomine non discedisse picturæ testantur, semper cum in omni imagine sua cum flagello vel scopa representantes.

Anno Dominicæ Incarnationis 922, Edvardus reddidit Aldhuno abbati Cumton.

De sancto Dunstano abbate.

Puto palam esse, quantum a veritate ille longe fuit, qui beatum Dunstanum primum abbatem Glastoniæ fuisse deliravit; sed quia ex antiquitatis eurgite rerum notitiam eliquavimus, et quasi ex ignorantie tenebris in lucidiora tempora evasimus, nunc liberiore otio in his spatiabimur, quæ tempore beati viri, qui Glastoniam xxii annis regebat, monasterio collata noscuntur. Primam itaque, diebus ejus, liberalitatis palmam præripuit Edmundus frater Ethelstani, qui etiam, ut ante dictum est, divinæ mensis consilio eum ibidem abbatem constituerat. Is, anno Dominicæ Incarnationis 940, dedit Dunstano Crisemulfard xx hidas, Hingestan viii hidas Wudeta v hidas, Wateca iv hidas, reddidit Wrington xx hidas, dedit etiam Pakelescirkean xxx hidas, Escford cum

captura piscium et dimidium hidæ. Ejus uxor Epelfled ejus jussu Domham cum Mertone et Pendrigton c hidas dedit, Stane xiii hidas. « Hæc, inquit, pro abstersione piaculorum meorum, et Alfredi avi mei, et Edwardi patris mei, confero ad ecclesiam vetustam Beatæ Dei Genitricis in monte Glestingensi. »

De Acford, Bocland, Plis et Hamedone.

Alfreda vidua Edvardi regina dedit Acford, Bocland, et Plis xxvii hidas, Hamedone xv hidas, assensu regis Edmundi. Wilfridus minister dieli regis, assensu ejusdem, dedit Hington xxx hidas, et Giringeton x hidas, et ad Furnanwrthe v hidas. Idem Wilfridus dedit post obitum conjugis suæ Gretelington xxx hidas, et Netelington xx hidas. Quod tamen successor ejus Ælwinus, datis chartulis, assumpto habitu regulari complevit. Item præfatus rex Edmundus dederat eidem Wilfrico Tintanhulle v hidas, quas idem Wilfricus postea cum corpore suo Glastoniæ commendavit. Sigewlfus dedit Abhedesburgh v hidas, assensu regis Edmundi: Welfel dedit Langeford ii hidas. Hæ omnes terræ, videlicet cccxviii et dimidium hidæ, ab Edmundo rege et suis ministris collatæ, ejusdem regis et suorum in Glastoniæ monasterium, et protectorem ejus Dunstanum gloriosissimum, miram testantur devotionem. Idem etiam rex, quo dictum locum donis insigniret majoribus, multas reliquias, quæ per terram Northanimbrom, aut etiam in partibus transmarinis, perquisierat, Glastoniæ pia contulit liberalitate, quas in veteribus libris adnotatas reperies; cui etiam corpus proprium post decessum suum, loci alleclus sanctitudine, devovit: ubi et requiescit usque in hodiernum diem; dedit et hujus privilegium:

Privilegium Edmundi regis.

« In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Edmundus rex Anglorum, cæterarumque in circuitu gentium persistentium gubernator et rector, cum consilio et consensu optimatum meorum, pro æterna retributionis spe, et relaxatione peccaminum meorum, concedo ecclesiæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ Glastoniæ, et venerabili viro Dunstano, quem ibidem abbatem constitui, libertatem et potestatem, jura et consuetudines, et omnes forisfacturas omnium terrarum suarum, Burgebrice Hundred, Socna, Athas, Ordelas, Infangenetheosas, Hamsocore, Trithbrice, Foresteall, et Toll et Feam, in omni regno meo. Et sint terræ suæ liberæ, et solutæ ab omni calumnia, sicut meæ mihi habentur. Sed præcipue ipsa villa Glastoniæ, in qua celeberrima vetusta ecclesia sita est, præ cæteris sit liberior cum terminis suis. Abbati ejusdem loci tantummodo potestas sit tam in notis causis quam in ignotis, in modicis et in magnis, et in his etiam quæque super et subter terram, in aridis et in rivis, in silvis et planis, et eandem auctoritatem puniendi aut dimittendi delinquentium in ea commissa habeat quam mea curia, quemadmodum mei antecessores concesserunt, et statuendo firaverunt. Vide-

licet Edwardus pater meus, et Elfredus pater ejus, et Centuwines, Ines, Cuthredus, et alii quam plures, qui locum illum honorantes gloriosum habuerunt, et apostolica auctoritate roboraverunt, quibuscum omni alacritate consentio. Et ne quisquam mortalius, seu episcopus, aut dux, vel quislibet minister eorum, audeat eam temere intrare, causa placitandi, vel rapiendi, vel quidpiam faciendi, quod contrarium possit esse inibi Deo servientibus, Dei interdictione prohibeo. Quisquis igitur benevola mente meam donationem ampliare, et privilegii dignitatem ærvare satagerit, in hoc præsentis sæculo vita illius prospera sit, et longiturnæ vitæ gaudia teneat. Si quis autem propria temeritate violentè invadere tentaverit, sciat se procul dubio ante tribunal districti Judicis titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius digna satisfactione emendare maluerit. Acta est autem hujus privilegii pagina, anno Dominicæ Incarnationis 944, indictione ii. »

Scriptaque est litteris aureis in libro Evangelii, quam eidem ecclesiæ obtulit, opere satis eleganti composito. Hactenus de Edmundo, qui, sicut plusquam semel in hoc opusculo dixi, jacet Glastoniæ, ad sinistram, in turri majoris ecclesiæ.

De Edredo rege Anglorum.

Anno 954 dedit Edredus rex frater Edmundi pretio quinquaginta solidorum auri Baddebari xxvi hidas, et juxta oppidum Twinam, id est Cristescirce, i hidam et capturam piscium: dedit etiam Ternue et Stapelwilt, et partem Dennuni, et Etenberwe. Reddidit insuper Pukelescirke, et Dulting pridem alienatas, aut aliqua tyrannide, seu incuria prælatorum. Idem etiam dedit Wilfrico ministro suo hortorum x hidas, quas ipse, consensu domini sui, post obitum suum Glastoniæ delegavit, Sed Elwinus successor in hæreditate, ibidem regulari suscepto habitu, alterius votum duxit ad effectum. Alfred dedit Camelarton v hidas, assensu regis Edredi.

De Edwio rege.

Anno 956 Edwi filius Edmundi, acto in exilium patre Dunstano, pseudo abbati Elsio, quem Glastoniæ intruserat, dedit Pagenebeorth i hidam, ab omni servitio liberam. Idem dedit Blakeford iii hidas Elsegus minister ejusdem assensu suo dedit Cranmere xii hidas. Ezericus, assensu ejusdem regis, dedit Widecumbe vi hidas. Ælwinus miles dedit unam partem de Sturton. Brihtricus Giffelton v hidas, assensu ejusdem regis. Chartulam hanc præfatæ hæreditatis Bultricus cum corpore suo ad monasterium Glastoniæ commendavit, obsecrans in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam illam linquant, Bulcere dedit Widangere, assensu Edwi regis Domini sui.

De Edgardo rege.

Post enumerationem anteriorum abbatum, et largitione regum, tandem ad felicissima Edgari tempora venimus. Quæ ideo felicissima dixerim, quia et angelorum nuntiante tripudio, et beati Patris Dunstani in archiepiscoporum sublimatione,

proindeque omnis boni copia florere. Quæ paulo
 latius prosequamur. De ipso beatus Dunstanus, in
 ecclesia Beatæ Mariæ Glastoniæ cœlestibus studiis
 invigilans, in hora nativitatæ ejusdem, vocem cœ-
 litus intonantem audivit: « Pax Anglorum ecclesiæ. »
 Exorti nunc pueri et Dunstani nostri tempore,
 cujus oraculi veritatem, ut alibi digestum est, re-
 rum exitus comprobavit. Idem, regni suscepto re-
 gimine, Dunstanum per Edvium exsilio damnatum
 cum gloria revocavit, et magna optimatum ambi-
 tione primo in episcopum Wigornix, secundo in
 episcopum Sandoniæ, tertio in primatem Cantua-
 riæ promovit; regni quidem curas rex optime ad-
 ministrans, Ecclesiæ pacem non negligebat. Nullus
 vero unquam regum Anglorum poterit certare laudi-
 bus Edgari, quorum ipse omnium, et pace quietior,
 et divitiis exuberantior, et pietate in Deum prior
 fuit. Non autem quiete temporum abutebatur, ut
 quidam, qui pacis indulgiæ rapientes in suos usus
 occasione, vel supinantur illecebris, vel montes
 auri congerentes, incumbunt divitiis. Quin potius
 frequentibus doctoris sui et patroni stimulatus
 monitis, quasi æmulo devotionis officio, Dei respon-
 debat gratiæ, tum per se, tum per suos, monasterio-
 rum utilitatibus prospiciens, quorum Glastoniense
 maximo præ cæteris dignatus amore, optimatum
 patriæ consilio tali honoravit privilegio, ut nun-
 quam ibi abbas nisi ejusdem loci monachus esset,
 si ullo modo aptus vel etiam congregationis in-
 flmus inveniri posset. Sin vero extrema indigena-
 rum penuria alterius monachum loci postularet, is
 promoveretur, in quo Glastoniensis congregationis
 unanimitas conveniret. Porro abbas et ipse a quo-
 libet episcopo benedictionem susciperet, et mona-
 chos clericosve suos benedici juberet; et suorum ser-
 vientium commissa sine præjudicio episcopi, vel mini-
 strorum regis, incunctanter coerceret: nec ullus om-
 nino insulam nativitatæ suæ consciam, sive episco-
 pus, sive dux, aut princeps, aut cujuscunque or-
 dinis alius intraret, causa placitandi, vel quidpiam
 faciendi [et infra] sicut et prædecessores sui san-
 xerunt, scilicet Kenwines, Ines, Achelarius, Cuth-
 redus, Alfredus, Edwardus, Ethelstanus, et Ed-
 mundus. Hoc donum, ne instabile vel inglorium
 esset, lituo eburneo, quem linibus auri prætexebat,
 super altare confirmavit. Lituum sane, se præsentem,
 per medium sectum fida custodia asservari jussit,
 ut et testimonio in posterum proficeret, et cupidita-
 tem raptorum incisionis damno frenaret. Dedit
 etiam aliud privilegium in hæc verba:

Privilegium Edgari regis.

« In nomine Domini nostri Jesu Christi. Quamvis
 decreta pontificum et verba sacerdotum, velut
 fundamenta montium, inconvulsis ligaminibus fixa
 sint, tamen plerumque tempestatibus et turbinibus
 sæcularium rerum, religio sanctæ Ecclesiæ maculis
 reproborum dissipatur ac rumpitur. Idcirco pro-
 futurum succedentibus posteris esse decrevimus,
 ut ea, quæ salubri consilio et communi assensu
 definiuntur, nostris litteris roborata firmentur.

Quapropter dignum videtur ut ecclesia Beatissimæ
 Dei Genitricis semperque virginis Mariæ Glastoniæ,
 sicut ex antiquo principalem in regno meo obtinet
 dignitatem, ita speciali quadam et singulari privi-
 legii libertate per nos honoretur. Hoc itaque, Dun-
 stano Dorobernensi, atque Oswaldo, Eboracensi
 archiepiscopus adhortantibus, consentiente etiam
 et annuente Brithalm Fontanensi episcopo, ceteris-
 que episcopis et abbatibus et primatibus, ego Ed-
 gar divina dispositione rex Anglorum, cæterorum-
 que gentium in circuitu persistentium gubernator
 et rector, in nomine almæ Trinitatis, pro anima
 patris mei, qui ibi requiescit, et antecessorum
 meorum, præsentis privilegio decerno, statuo, et
 confirmo, ut prædictum monasterium, omnisque
 possessio ejus, ab omni tributo fiscalium negotio-
 rum, nunc et in perpetuum, libera et quieti per-
 maneant, et habeant Socam et Sacam on Stronde,
 et on Streame, et on Unde, et on Felde, on Grith-
 brice, on Burgbrice, Hündred, Setena, Adas, et
 Ordelas, Calle, Hårdas, Bufam, Corderam, et Re-
 neorderam, Infangenepoof, Outfangenetheof, Fle-
 mene, Ferdere, Hamsocne, Friderbrice, Fortea,
 Toll, et Team, ita libere et quiete, sicut ego habeo in
 toto regno meo, eandem quoque libertatem et potesta-
 tem quam ego in curia mea habeo, tam in dimittendo
 quam in puniendo, et in quibuslibet omnino negotiis,
 abbas et monachi præfati monasterii in sua curia
 habeant. Si autem abbas vel quilibet monachus
 loci illius latronem, qui ad suspendium vel ad quod-
 libet mortis periculum ducitur, in itinere obviam
 habuerit, potestatem habeant eripiendi eum ab im-
 minenti periculo in toto regno meo. Confirmo etiam
 et corroboro, ut quod hactenus ab omnibus nostris
 antecessoribus diligenter observatum est, Fonta-
 nensis episcopus, vel ejus ministri, super hoc mo-
 nasterium, vel super parochiales ejusdem ecclesias,
 videlicet Stret, Miricling, Budeclega, Sopenix,
 Sowy, aut super earum capellas, nec etiam super
 eas quæ in insulis continentur, scilicet Bekeria,
 quæ parva Hibernia dicitur, Gadeneia, Martenseia,
 Ferramere, Papeneberga, et Adredesera, nullam
 potestatem omnino habeant tantam, cum ab abbate,
 causa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint,
 nec eorum presbyteros ad synodum suam, vel capi-
 tulum, vel ad quodlibet placitum convocent, nec
 ab officio divino suspendeant, et omnino nullum jus
 in eos exercere præsumant. Monachos suos et præ-
 dictarum ecclesiarum clericos secundum antiquam
 Ecclesiæ Glastoniensis consuetudinem, et apostoli-
 cam auctoritatem, archipræsulis Dunstani et om-
 nium episcoporum regni mei assensu, abbas a quo-
 que conprovinciali episcopo voluerit ordinari faciat,
 dedicationes vero ecclesiarum, si ab abbate rogatus
 fuerit, Fontanensi episcopo permittimus. In Pascha
 quoque chrisma sanctificationis et oleum a Fonta-
 nensi episcopo ex more accipiat, et per præfatus
 ecclesias suas distribuatur. Hoc super omnia Dei in-
 terdictione et nostra auctoritate, salva tamen san-
 ctæ Romanæ Ecclesiæ et Dorobernensis dignitate,

prohideo, ne persona cujuscunque potestatis, sive rex, sive episcopus, sive dux, aut princeps, vel quilibet ministrorum eorum Glastoniæ terminos vel supradictarum parochiarum, perscrutandi, rapiendi, placitandi gratia vel quidquam aliud faciendi, quod contrarium possit esse ibidem Deo servientibus, intrare præsumant: abbate tantummodo et conventui potestas sit, tam in notis causis quam in ignotis, in modicis et in magnis, et in omnibus omnino negotiis, sicut supra memoravimus. Quisquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualicunque occasione, cujuscunque dignitatis, cujuscunque ordinis, cujuscunque professionis pervertere, vel in irritum deducere, sacrilega præsumptione a modo tentaverit, sciat se procul dubio ante districtum judicem titubantem tremebundumque rationem redditurum, nisi prius digna satisfactione emendare studuerit. Acta est hæc privilegii pagina et confirmata apud Londonium, communi consilio omnium primatum meorum, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 971, indiction, xiv. »

Hujus doni constipulatores fuerunt, quorum nomina inferius caraxari videntur.

« Ego Edgar rex totius Britanniae præfatam libertatem cum sigillo sanctæ Crucis confirmavi.

« Ego Ailfgiva ejusdem regis mater cum gaudio consensu.

« Ego Edward Clito patris mei donum cum triumpho sanctæ crucis impressi.

« Ego Kinadius rex Albanie acquievi.

« Ego Maccusius archipirita confortavi.

« Item ego Dunstanus Dorobernensis archiepiscopus, Oswal Eboracensis primas, Athelwol Winthonie episcopus, Burihtelin Fontanensis episcopus, hujus et multi alii, quorum nomina alibi adnotantur, consentientes, et confirmantes signum crucis impresserunt. »

Ad supplementum vero securitatis, ne tanta liberalitas nutaret, Joanne tunc temporis octavo ejus nominis papa persuaso, donum suum apostolico suffulsit edicto, cujus hæc est series.

Privilegium Joannis papæ.

« Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Joannes, pii Conditoris clementia Sanctæ Romanæ sedis existens indignus papa, gloriosi Anglorum regis Edgari, nec non et sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ archipræsulis Dunstani, submisso rogatus sum pulsatu, pro monasterio Sanctæ Mariæ Glastingembiry, quod ipsi acti amore supremi regis in melius restaurarunt, et monachorum ibi majorem numerum aggregantes, normannique arctiorem instituentes, præcepto regali firmaverunt, ut et ipse idem facere non differam. Quorum assentiens benignæ petitioni, in sinum Romanæ Ecclesiæ et Beatorum Apostolorum protectionem eundem locum suscipio, et privilegiis astruo et corroboro, quo teneas in eo, quo nunc pollet permaneat monachili ordine, Ipsique monachi de suis sibi adhibeant pastorem, et se suosque, quos idoneos judicaverint, quocunque in Dorobernensi diocesi placuerit, ad

ordinandum dirigant. Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eandem insulam, placitandi causa, vel aliquid aliud ibi perscrutandi, aut corrigendi, intrare licant: si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut possessiones ejusdem ecclesiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Patris et Filii et Spiritus sancti, sanctæque Dei Genitricis Mariæ, sanctique Petri apostoli, omniumque sanctorum, perpetuæ sit ad dictus maledictioni, nisi resipuerit, omnibus autem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi; nostra autem astipulatio inconvulsa permaneat. Actum tempore Egelwardi, ejusdem monasterii abbatis, hoc apostolicum decretum, anno Incarnationis Domini 965. »

B Idem papa in generali concilio Romæ promulgatum fuit, regie sua ibidem auctoritate communicandum direxit. Applausit pontificali facto regalis assensus, et frequenti in Londonia curia anno regni sui xii, omnium optimatum consensui, rem æternæ stabilitati magna devotione transgressorum mancipavit. Ipse quoad vixit voti seipsum compotem fecit, et vestigia paterna avitæque insecutus, decori eorum et gloriæ suæ non defuit, et alios ad idem animavit, sicut progrediens sermo propalabit.

De rebus collatis Glastoniæ per Edgarum, Dundene, Hamme et Wethul.

Anno Incarnationis Domini 963. Ego Edgarus, sola misericordi clementia Dei roboratus rex, ob remunerationem majoris præmii, ad Ecclesiam Beatæ et intemeratæ Virginis Mariæ, in loco celebri nuncupato Glastingabiry, ad usum monachorum regulariter Deo servientium sub abbate Egelwardo, dedi Sture xxx hidas, Merkesbiry reddidi x hidas, Midelton dedi ii hidas, Blakeford vi hidas.

C Anno 965, ego Edgardus Sigegaro abbati, jure perpetuo, ad ecclesiam vetustam honorabilem, pro remedio animæ meæ, et pro anima patris mei, confero Hamme xvii hidas, Dundenæ x hidas, Petehulle iii hidas.

De Westburi et Othelee.

Ejus etiam tempore dedit Alfara dux Westburi xx hidas, et Othelee v hidas. Chartulam hanc præfatam hæreditatis ego Alfara dux, pro remedio animæ meæ, et Edgari regis, commendavi ad monasterium Glastoniæ, obsecrans in nomine Jesu Christi, ut fratres illius monasterii nunquam illam linquant. Alwine dedit Gritelington xxv hidas. Netelcumbe xx hidas, et sic complevit votum Wilfrici primi donatoris. Ælfare Ealderman Batancumbe, dedit xx hidas, Ealdred dedit Clifan xi hidas: hanc ruralem possessionem, et prædictam Clifan, Ealdred commendavit ad ecclesiam Beatæ Dei genitricis Mariæ, et sancto Patricio, sub testimonio regis Edgari, optimatumque suorum. Ælthelm dedit Dureberge ii hidas, Alfeah Crancmeræ x hidas, Ædelsteda Hanandon xv hidas. Alswit regina Winescumbe xv hidas, Feimston x, Strettun vi, Tintanhusse v, Æweredesie dimidium hidæ, et ornamenta, Stolam cum manipulo, casulam incomparabilem. Hedred

dedit Mildenebele xv hidas. Essebur xl hidas, Brinsige A dedit; Healtone v hidas. Omnes has terras Edgarus venerabili ecclesie in Glastingeburg regia confirmavit auctoritate, scilicet ccxv hidas.

Fecit præterea crucem supra majus altare, contextum undique auro et argento, et majora signa, vestem etiam regalem, in qua fuerat coronatus, pretiosissimam contulit, ut altaris cederet ornamento. Scrinium magnum argento et auro coopertum, cum imaginibus ex ebore decenter intersertis, continens reliquias sancti Vincentii, et caput sancti Apollinaris dedit, in quo et ipse nunc requiescit: multas insuper reliquias, quas per universas terras a se peragratas acquisivit, cum reliquiis duorum Innocentium de Bethleem translatis Glastoniensi monasterio, cum quali decebat reverentia commendavit.

Hactenus de temporibus Edgari, cujus merita nulla unquam tacebunt tempora, quippe qui virtutibus famam vicerit, et vix xxxii annis, quibus vixit, facta sæculorum incluscrit. Sepultus est, ut prædiximus, in capitulo ad ostium ecclesie, sed qualiter inde translatus sit, in consequentibus liquebit.

De Egelredo rege.

Ejus filius Egelredus dedit Figegaro abbati, qui annis xxviii præfuit, Austantif vi hidas, Siteberge i. Pukelescirce reddidit xxx. In Piltone unam mansam emptam xl mansis auri, anno 884. Idem dedit Hanandune. Anno 1000 Incarnationis, dedit Egelred rex Berredo abbati, qui et xvi annis præfuit, Fiscwere, Alwine, Estun xx hidas.

De Brithwio abbate.

Anno 1017, Brithwius abbas constitutus fecit tabulam ante altare, auro et argento et ebore polimitum, et crucem; hic, post decem annos suscepti regiminis, in episcopum Wellensem est electus.]

De Cnutone.

Eodem fere tempore Cnuto rex Danorum Angliam hostiliter pervagabatur, quem licet Edmundus filius Egelredi aliquantis bellis contudisset, postremo tamen icto lædere, fraterna inter eos pax convenit; videlicet ut Cnutoni Mercia, Edmundo Westsaxonia remaneret. At vero non multo post Edmundus, lethali tactus incommodo, ad extrema devenit, et Glastoniensi monasterio Newton Kastel xvii hidas cum corpore suo in extremis delegans, ibidem ante majus altare sepulturam accepit. Quo cum Cnuto, viæ occasione, in festo Sancti Andrea venisset, pia querela fraternos manes honorans, super sepulcrum ejus pallium misit, versicoloribus penus pavonum, ut videtur, intextum, contulit et privilegium in hæc verba:

Privilegium Cnutonis.

« Regnante in perpetuum Domino, qui sua ineffabili potentia omnia disponit atque gubernat, vicesque temporum hominumque mirabiliter discernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimitè imponens, etiam de secretis naturæ mysteriis misericorditer docet, ut de fugitivis et sine dubio transitoriiis mansura regna Dei suffragio adipiscenda sunt. Quapropter ego Cnut rex Anglorum, cætera-

rumque gentium in circuito persistentium gubernator et rector, cum consilio et decreto Æthelvoii, simulque cunctorum Dei sacerdotum, et consensu optimatum meorum, ob amorem cœlestis regni, et peccaminum meorum remissione, et anima fratris mei regis Edmundi, concedo ecclesie Sanctæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ Glastoniæ, jura et consuetudines in omni regno meo, et omnes foris facti omniū terrarum suarum, et ciat terræ ejus sibi liberæ et solutæ ab omni calumnia et inquietatione, sicuti meæ mihi habentur. Verum illud præcipue, ex omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti auctoritate, et perpetuæ virginis interdictione prohibeo, et universis regni mei præpositis et priuatis supra suam salutem præcipio, ut nullus omnino illam insulam intrare audeat, cujuscunque ordinis sit, aut dignitatis. Sed omnia, tam in ecclesiasticis, quam in sæcularibus causis, tantummodo abbatis judicium et conventus expectent, sicuti prædecessores mei sanxerunt, et privilegiis confirmaverunt, Kenuines, loes, Cuthredus, Elfredus, Edvardus, Edmundus, et incomparabilis Edgarus. Si quis autem, quovis deinceps tempore, sub aliqua occasione interrompere, aut irrium facere hujus privilegii testimonium nisus fuerit, sit a consortio piorum ultimi exanimis vitio labro disperitus. Si quis vero benevolæ intentione hæc facere, probare, et defensare studuerit, Beatissimæ Dei Genitricis Mariæ, et omnium sanctorum intercessione, amplifcet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta est hujus privilegii donatio, et promulgata in lignea basilica, sub presentia regis Cnutonis, anno ab Incarnatione Domini 1032. »

De Egelwardo abbate.

Anno 1027 Egelward successit, xxvi annis Glastoniam occupans; cui Hardeenut dedit scriinium, in quo nunc beati Benigni corpus requiescit.

De Egelnotho abbate, et de Translatione Edgari regis.

Anno 1053 Egelnoth, amborum regimen fuit perniciosum Ecclesie, dum alter exterius terras prescripsit, alter interius ornamenta distraxit. Ex illis res Glastoniæ retro relabi, et in pejus fluere.

Denique creditum est nonnullam loco immisuisse vindictam, propter Egelwardi audaciam in regem Edgarum commissam. Nam cum bono fortasse mentis proposito, post xl annos obitus sui, eodisset tumulum, invenit corpus nullius labis concium, sed solida integritate compactum; quod cum eum ad reverentiam debuisset inflectere, ad audaciam levavit. Nam quia locellus, quem paraverat, difficilem pro magnitudine corporis minabatur ingressum, regales exuvias ferro temeravit, ausus facinus auditu, nedum actu, grave. Unde continuo sanguis undatim emicans, astantium corda pavore concussit, vultus pallore infecit. Ita regis ossa in scrinio super altare locata sunt, cum capite sancti Apollinaris, et reliquiis beati Vincentii martyris, quæ ille magno empta decori domus Dei adje-

cerat. Temeratorem porro sacri corporis animus A reliquit, nec multo post ecclesiam egressum fracta cervice mors invenit. In sepulcro autem regis positus est Egelwardus, qui beato Dunstano in regimine Glastoniæ primus successit. Nec in his hæsit regiae sanctitatis ostensio, sed in altiora processit; sanatis ibi furioso et cæco: furiosus Teutonicus genus multis iudiciis datis quod mente non constaret, civium in se armaverat manus, ut eam vincere ferro non dubitarent, circumferabat miserandus sua ipse supplicia, poenarum propriarum idem iudex et auctor. Nescias miserior an miserabilior, vel quod animo captivus, vel quod corpore gravatus erat. Ita multas pluribus annis provincias emersus, frustra consumpsit tempora, nisi quod continuatio itineris erat accessus laboris. Tandem vero divinæ miserationis intuitu visitatus, oraculum per noctem accepit, ut Glastonium pergeret, futurum ut meritis regis Edgari utroque levaretur incommodo. Venit ergo, et convenientem responso effectum sortitus est, nam dum oraret in eadem quidem domo, sed longiuscule a sepulcro, omnis ferri nexus dissiluit, et quasi quodam turbine actus supra mausoleum cecidit; cæcus præterea provincie notissimus, dum importunus pro salute ad tumbam excubias prætendit lucem reperit.

De archiepiscopis, et episcopis, de conventu Glastoniæ electis.

Et quia jam ad tempora Normannorum venimus, et abbatum post illud tempus nota sunt et facta et nomina, his paulisper omissis ponam illorum vocabula, qui episcopi et archiepiscopi fuerant alius electi de illa ecclesia. Splendidum nimirum exemplum Glastoniæ et auctoritatis et gratiæ quæ non solum sibi, sed etiam aliis ecclesiis suffecerint tot illustres personæ. Nec vero polliceor, quod de omnibus possim episcopatum loca expedire, nisi quantum in chronicis inveni, quod ille vel ille episcopus obierit monachus hujus loci. Adeo longiorum temporum fluxere curricula, quam ut illius hominis possit investigare memoria.

Nunc de archiepiscopis Berthwaldus, ex abbate quondam Glastoniæ archiepiscopus Cantuariæ. Adhelinus prius Wellensis episcopus, deinde archiepiscopus Cantuariæ fuit.

Dunstanus, cujus industria refloruit ecclesia, hic fecit organa et signa duo præcipua, pallium unum, campanam in refectorio, ubi sunt hi versus:

Hanc sibi campanam Dunstan perfundere jus-
[sit, etc.

In urceolo altaris:

Hydiolam hanc fundi Dunstan mandaverat archi-
[Præsul, Cunctipotens quem solvet in ævum.

Illic ex monacho et abbate Glastoniæ factus est episcopus Wigornensis, postea Londoniensis, postremo archiepiscopus Cantuariensis.

Egelgarus de monacho Glastoniæ factus est primus abbas novi monasterii, Wintoniæ scilicet de Hida. Deinde episcopus Cicestriæ, postremum archiepiscopus Cantuariæ.

Sigericus ex monacho Glastoniæ fuit episcopus Wellensis, postea archiepiscopus Cantuariæ, tertio loco post Dunstanum. Illic dedit vii pallia Glastoniæ cum albis leonibus, de quibus vetus Ecclesia in anniversario ejus tota ornatur.

Alphegus ex monacho et priore Glastoniæ, Bathoniæ abbas, postea episcopus Wintoniensis, postea archiepiscopus Cantuariensis.

Elnotus ex monacho Glastoniæ factus est archiepiscopus Cantuariæ, de quo sermo præcessit. Qui cum a Dunstano baptizaretur, erectam manum tenuerit more episcopi benedicens populum, unde Dunstanus eum, sicut ipsius divinitatis conscius, archiepiscopum fore prædixit. Fuit autem tempore Cnutonis archiepiscopus, cujus etiam solatio et jussu transtulit martyrem Elphegum Cantiam, de loco quietis apud Londoniam. Illic dedit Radahum De laude crucis, et librum orationum auro pictum.

De episcopis.

Anno Incarnationis Domini 782 obiit Canfridus episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno 782 obiit Ethelwlmus episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno 800 obiit Wibertus episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno 836 obiit Wigthehn episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno 842 obiit Alhstan episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno 876 obiit Tumbert episc. mon. Glaston.

Anno 956 obiit Daniel episc. mon. Glast.

Anno 988 obiit Elfricus episcop. abbas Glaston.

Qui sequuntur fuerunt episcopi tempore Edgari regis in diversis locis. Quarto papæ Julii [anno] obiit Sigegarus Wellensis episcopus abbas Glastoniæ.

Illic jacere fertur sub sancto Benigno. Idus Maii obiit Britelmus episcopus Willensis, monachus Glastoniæ. Idus Februarii obiit Alfuoldus Cridiensis episcopus, monachus Glastoniæ. Nonas Aprilis obiit Sigefridus Norwegensis episcopus, monachus Glastoniæ. Illic misit quatuor cappas, ii cum leonibus, et ii croceas. Kalend. Augusti obiit Adhelwoldus episcopus Winton, monachus et prior Glastoniæ et abbas Abendon. Idus Januarii obiit Wilmus episcopus, monachus Glastoniæ. Idus Februarii obiit Elfstanus episc., monach. Glast. viii Idus Maii obiit Egelricus episcopus, monachus Glast. iv Kalend. Julii obiit Kenewaldus episcopus, monachus Glast. iii Nonas Aprilis obiit Almer episcopus, monachus Glastoniæ. xiv Kal. Aprilis obiit Livingus episcopus, monachus Glastoniæ.

Anno Incarnationis 1034 obiit Brihwius episcopus Wellensis abbas Glastoniæ. De hoc superius aliqua libavimus. Illic jacet in aquilonari porticu ad Sanctum Joannem Baptistam.

De Brithwoldo episcopo.

Anno 1045 obiit Brithwoldus episcopus Salesbirrensis, monachus Glast. Illic misit albam de serico

pretiosissimam, cappas etiam de palliis decem auro et gemmis decenter ornatas, misit etiam superhumerali, stolam, manipulum, casulam, calices duos, unum de xx marcis argenti et iv auri, alium minori pondere, sed pretio majori, textus Evangeliorum duos. Thuribulum miræ magnitudinis de auro et argento, altare pretii xx marcarum, crucem ad processionem, et alias xxv, quas cum Ægelnotus abbas cum aliis ornamentis auro et argento nudasset, in duabus xxii marcas auri accepit. Potest ergo conjici quanta vis pecuniæ fuerit in omnibus: dedit etiam collectaneum auro illuminatum, pallium auro textum, et alia ix; duo candelabra. Totam terram de Wilcsire redemit scrinia tria Sanctorum Guthlaci, Georgii, et Oswaldi in quo sunt hi versus:

*Exiguus præsul Brithwoldus onomate dictus,
Archonti domino, nec non matrique Marie,
Confert exiguum devote pectore munus,
Ecclesiæ veteri transmittens Glastonicum,
Dulcia perpetuæ capiat quo gaudia vitæ.*

Cappam cum albis avibus. Situs est cum Brihtwio in parte aquilonari, vir omni vita prædicandus, qui tanta contulit Ecclesiæ quanta nec adhuc prædones potuerunt vellicare, quamvis sint aliqui qui crimen inferre moliantur ejus gloriæ, dicentes quod res episcopatus dederit Glastoniæ, sed frustra in eum molares insigunt, qui nec curat laudes nec timet vituperationes, præsertim cum facta sanctorum ambigua in meliorem partem converti conveniat. Profecto vero si delinquere se nosset, nunquam illa sanctus vir fecisset. Denique fama est non obscura omnes illas terras ab antiquo fuisse Glastoniæ. Sed tempore Danorum, cum importabiles pensiones regnum gravarent, fisco regio vel alias pignori addictas sed ab episcopo redemptas et redditas. Et sicut dicunt, cum de redemptione obolus deesset, vir magnificus anulum suum creditoribus projiciens, devotionem quam in Glastoniam habebat, operis testabatur exhibitione.

De possessionibus Glastoniæ datis ab Anglis ad fidem conversis.

Jam quia possessionum largitores manus contraxerunt, libet summam inserere quid, a quo Glastoniæ sit collatum, aut regia confirmatum auctoritate.

In primis rex Arturus tempore Britonum dedit Brentemaris, Poweldon, cum multis aliis terris in consilio sitis pro anima Ider, ut supra tactum est, quas terras per Anglos tunc paganos supervenientes ablatas iterum post eorum conversionem ad fidem restituerunt cum pluribus aliis, unde rex Domnoniæ dedit terram appellatam Yneswitherin v hidas.

Kenewalchius, seu Cedwald dedit Ferremeræ ii hidas, Beokeri, Godeniæ, Martenesiæ, Andrewesye.

Kenwinus rex dedit Munekaton xxiii hidas, et in Carn xx hidas, et in Crucam iii hidas.

Baldredus rex dedit Pennard vi hidas, Loggaresbeorg xvi hidas et Westwere cum captura piscium in Peret.

A Hedda episcopus dedit Lantokai (i Lege) vi hidas, Cedwalla confirmante, licet rege pagano.

Ina rex dedit Brentemaris xx hidas, Sowi x hidas, Piltonæ xx hidas Dulting xx hidas, et juxta Famer, scilicet Linig, xx hidas, et Roualt xx hidas, et alibi cum piscaria unam hidam.

Wilfridus episcopus Wethrnon lxx hidas, Ellwawerre i hidam, Forthere episcopus Bledanhid i hidam. Buggu abbatis Ora iii hidas, rege Ina consentiente et confirmante.

Athelardus rex dedit Poholt lx hidas, et in Torric x hidas, Kedeswita ejusdem regina Brumanton v hidas.

Cuthredus rex dedit Ure iii hidas, domina Lalla Baltenesbeorge et Scrohammurth vel Sabewrtha x hidas.

B Athelwaldus rex dedit v Jeksig (gassic) et Bradelgh iv hidas.

Sigebertus rex dedit in Polhoc xxi hidas.

Binewlfus rex dedit et confirmavit Wodeton, v hidas, Cumpston v hidas Huneresburg.

Adthelard ejus minister iii hidas in Cedrea (Eleanbearo) et Cumbe iii hidas.

Sulca Christi ancilla dedit Calum xi hidas.

Offa rex dedit Ineswrth x hidas, Ethelmund dedit, Offa confirmante, Hinespulle juxta v hidas.

Egbirtus rex dedit v hidas juxta flumen Torric, Edgisilus, eo confirmante, Budelege xx hidas.

C Adthelwlfus rex xxv hidas dedit, et reddidit Dulting. Dedit etiam Offaculum xxiv hidas. Bocland v hidas. Pennard ix hidas, Occenefeld, Suaromton, vi hidas, Sowy x hidas. Periston, Legderesbeorgane, Ocemund, et Bedul, Branuc Duncald. Confirmavit etiam de dono Ethelstani Clutton x hidas; de dono Ænulfii Dicheswitæ, et Lotteslam xxx hidas. Hornblawerton, et Beanganhangran.

Edthelbald rex dedit Bramnuculister x hidas. Alfredus frater ejus crucem de ligno Domini.

Athelstanus rex concessit et confirmavit de dono Athelmi ducis Merkesburi x hidas, de dono Wulfelm Deverel xx hidas, de dono officii Werdeverel [i Mimecaton] x hidas. De dono Alfedæ reginæ Edwardi Winterbarne x hidas. De dono Æthelstani ducis Wrington xx hidas, Weston sive Foxate x hidas, et Lim vi. De dono Uffæ viduæ Stoka v hidas.

Edmundus rex dedit Cristemalford xx hidas. Kingeston viii hidas, Wodeton v hidas. Wathelego x hidas. Pukeleschurice xxx hidas. Escford dimidium hidæ cum captura piscium. Domerhom, Mertun, et Pendrith c hidas, Stane viii hidas. Confirmavit, etiam de dono Alfedæ reginæ Edwardi, Acford, Bocland, et Plis xxvii hidas, Hommedone xv hidas; de dono Wilfridi Kington xii hidas, Girdlingeton x hidas, et ad Turnanwrthe v hidas, et Tintanhulle v hidas, de dono Alsy Batecumbe xx hidas, de dono Ethelstani comitis Melnes xx hidas, de dono Sigewlfii Abbedesbari v hidas, de dono Wifec Langefore ii hidas, reddidit etiam Wrington xx hidas. Eddredus rex dedit Baddeburi xxx hidas et in Cristeschurche ii hidas, et Ternuc et Stapel-

wilt, partem etiam de Nuni S. ii hidas, et de Elen- A
berwe i hidam, et reddidit Bulting. Ælfred dedit
Camelarton v hidas, Eddredo confirmante, et Ælf-
gla sanctimonialis Pengeardmunster x hidas.

Edwius rex dedit Padenebeorge ii hidas, Blake
ford vi hidas, confirmavit de dono Alphegi Crane-
niere xii hidas, de dono Eserici Widecumbe vi hi-
das, de dono Alvini unam partem de Sturton S. viii
hidas, de dono Brithrici Giffelton v hidas, de dono
Brithere Widingate.

Edgarus rex dedit Sture xxx hidas, Midelton ii
hidas, Lucum ii hidas, Blakeford v hidas, Hamme
xii hidas, Dandene v hidas, Wetchulle iii hidas, et
reddidit Merkesbury. Confirmavit de dono Ælfere
ducis Wstburi xl hidas, et Otherlee v hidas. De
dono Alwine Gritlington xxv hidas, Netelton xx B
hidas, Horton x hidas; de dono Ælfere Alderman
Badecumbe xx hidas, de dono Caldred Clifan xi
hidas, de dono Ælfhelm Dirambeorg ii hidas, de
dono Ælfeah Cranemere x hidas, de dono Adelfled
Hlanandon xv hidas, de dono Ælswith reginæ Wi-
nescumbe xv hidas, Idemeston x, Stretton vi Adre-
desie dimidium hidæ, de dono Edred Middelhale xv.
Esebury xl hidas, de dono Brinsige Healton v
hidas.

Egredus rex dedit Austanclif vi hidas, Stre-
berge i hidam, et Fiscwere, et unam mansam in
Wilton, et Hlanandon, reddidit Pukeleschun. Confir-
mavit de dono Wlfwini Escun xx hidas. Edmundus
Irenside dedit Ninneton. Kastel xviii hidas.

Item de aliis datis Glastoniæ.

Memorandum de Aldamton et aliis. Cinemeref-
fordi, Lemucerine, Pilledune, Portbrig, Litlanton,
Eatumberg, Siwiamhame, Brentefordlande, Pen-
desclive, Halbanleghe. Item de Elonsanige, Oce-
mund, Ceolumwrthe, Korstone, Camel, Ruthan-
ceorg, Peasacmere. Item de Lidenige, Lamageate,
Hengestesteshriege Dilwice, Orcirleage, Pidelan,
Birtwiltintone, Betocer, Huppavene, Easatenatone.
Hæc maneria a diversis regibus collata suis familia-
ribus, Glastoniæ ecclesiam devenerunt, sicut per
chartulas veteres apparet, et licet incredibilem nu-
merum ac quantitatem terrarum uni loco spectan-
tium hic posuerimus, omnes tamen haset multo plures,
quas pro ambiguitate numerare nolumus, Glasto-
niæ monasterio datas fuisse non dubitamus. Nec est
admirandum, si quædam maneria aut realiter aut
nomine tenus a diversis legantur collata, tum quia
nomina æquivoca sunt, tum quia multa a prioribus
data demum ablata restituebantur, tum quia quidam
partem manerii, alter partem ejusdem contulit et
totum utrique fortassis scribebatur.

NOMINA ABBATUM GLASTONIAE ECCLESIAE.

An. ordin.	Abb.	An. regim.
	<i>Hi de Britannia.</i>	
460	S. Patricius	
	S. Benignus	
	Worgret	
	Lademund	
	Bregored	

670	<i>Hi de Anglia</i>	
680	Beorthwaldus	x
705	Hemgisel	xxv
717	Beorualdus	vii
709	Albeorth	vii
709	Afrith	x
743	Kemgisel	xv
744	Guban	ii
746	Ticcami	xi
754	Cuman	ii
762	Walhun	xxxii
765	Tumberthe	ix
802	Beadufl	vi
824	Muca	xxii
840	Gutlac	xxvii
849	Calmund	xvi
870	Hereferth	xiv
905	Stiwerd	xi
927	Ealdhun	xxxiv
940	Ælfric	xiv
962	Dunstan	xxii
972	Alwardus	x
1016	Sigarus	xxviii
1034	Beorhtred	xvi
1053	Brichtwi	x
1084	Adelward	xxvi
	Ægelnoth	xxix
	<i>Hi de Normannia</i>	
1100	Turstinus	xix
1116	Therlwinus	xix
1125	Sifridus	vi
1171	Henricus	ii
1180	Robertus	
1190	Henricus	
1210	Willelmus	iv
1234	Robertus	
	Michael.	

Bundæ duodecim hidarun.

Et quoniam xii hidæ Glastoniæ majori libertate
præ cæteris terris suis sunt privilegiatæ, expedit
earum metas non ignorare. Sciendum igitur, quod
in primis incipit Brutascha apud Stretebrugge, in
capite australi ejusdem pontis, et tendit versus
orientem, in australi parte marisci, usque ad caput
australe pontis de Baltenesberge; in parte boreali,
a domo Wigari cum Barba, qui fuit operator ejus-
dem pontis, tempore sancti Dunstani abbatis. Et sic
supra Caucetum ultra Pinueslake per medium mari-
sci, usque ad domum Normanni, apud molendinum
de Baltenesberg; et sic inde sursunt in via usque in
semitam, quæ venit de illa ecclesia, et postea sur-
sum in Jeholt, usque Lupwite in orientali parte do-
mus Hosgari ac Attaholt. Et inde in semitam, quæ
ducit per mediam extremitatem illius Holte recta,
usque pontem de Kineward, in fossatum sancti Dun-
stani abbatis. Et sic in rivulum, qui venit de Cole-
bari, et ita ascendendo contra cursum aquæ, usque
ad domum Oswaldi de la Barne. Et inde sursum
contra la Burne, usque ad curiam Ailmeri senescalci
Ala Brodelce. Et sic sursum de illa burna in viam

Illam, quæ jacet ante curiam suam, et ita in australi parte illius ecclesiæ versus orientalem, usque Stoke in latam viam; et sic de via eadem contra montem de Withelee, in illam semitam quæ jacet in australi parte Chulebury. Demum in quamdam semitam, usque ad la Windeiete. Et sic in divisas de Bikenhan et Ferlege; et sic descendendo per medium parcum de Pilton, ultra viam quæ extenditur supra pontem de petra, in semitam illam quæ ducit ad Woltun, et sic in quadam semita usque ad Falebroc, et inde in Australi parte illius ecclesiæ ultra rivulum usque Loffelgethe, et sic descendendo in moram usque ad Hochge, et inde per mediam moram ultra la Sower, usque in divisas fossati in parte boreali de Bachinwere, et sic inde in ripam, et ita in longum antiqui casus aquæ usque ad pontem de Bledesne, et sic descendendo per medium illius pontis usque ad Lithlenie, quæ est divisa de Martenesie; et sic circa eandem insulam usque ad fossatum quod est inter moram de Stoke et Withtrichelliam; et sic in la Wynerdlake; et sic per divisas insulæ de Andredesie; et de Draicote, ascendendo contra montem usque ad la Horestone. Demum in Wiarepath; et sic descendendo usque ad superiorem Badecumbe, et sic per divisas de Cedre usque ad la Grene Balla, et ita ad Littelakewepe. Inde ad la Ymerwivel, inde directe per medium Alneti usque ad la Hore Wgthiege, et ita usque ad Mune Keneleghie. Itaque totum coopertum pertinet ad Cedre, totum extra coopertum pertinet ad Glastoniam. Inde usque ad quamdam tranchiam, que vocatur Bitwynenorde; et sic ad la Searpeorde: itaque totum coopertum ibidem versus orientem pertinet ad Glastoniam, et extra coopertum versus occidentem pertinet ad Cedre. Inde ad Nottepulle. Itaque totum coopertum remanet Glastoniæ, totum planum extra coopertum remanet Cedre. Inde usque in Glake, et ita in longum de Glake descendendo usque ad Ywere, et Gwere in longum de Abbedesdith ascendendo usque ad Sangely. Inde et cursum magnæ aquæ, et ita in longum ipsius aquæ ascendendo contra orientem in divisas de Weithmore et de Northilade, usque ad Tunsingwere. Inde usque Kimpingmere. Inde usque ad Middelmede. Inde ultra montem usque ad Cuniessam. Inde usque in la Likhlake. Deinde per mediam moram usque ad divisas de Mere et de Poldane. Et sic per illas divisas versus orientem, in australi parte illius moræ, usque subtus Scerpham, et sic inde subtus Hundewode, inde versus orientem usque la Brittafebe, quam posuimus primam bundam XII hidarum.

Loca principalia infra XII hidarum.

Loca quæ infra hos limites habentur, et eodem gaudent privilegio, subjungemus. In primis ipsa insula Glastoniæ cum campis, silvis, pratis, ac monte ad eam spectantibus. Deinde insula de Hurty cum specioso simul et spatioso aulneto, cum pratis et pascuis uberrimis; post hoc magna pars de pascu de Pilton. Deinde Bikenham cum Stikaling; post hæc Witelgh et Colehari cum toto Westpau-

nard, campis, pratis et pascuis ad illa spectantibus. Demum la Burne et Kineard cum campis suis et pratis; postea quædam pars de Baltenesberghe, cum campis, pratis, pascuis largis, et cum omni anno et universis moris versus occidentem, in parte boreali, de Bodeclce, usque ad la Britasca, quæ est in capite australis pontis de Strete. Demum Edgarlegai cum campis et pratis ad se spectantibus postea insula de Beokeri cum suis pertinentiis. De proxima autem Brutaschda totus mariscus versus occidentem, quæ est in parte boreali de Hundswode, et de Scerpham, usque ad divisas de Poldan et Demere usque in la Liklake. Demum insula de Mere et de Westie cum campis, pratis, boscis et moris. Denique insula de Godenie cum suis terris et moris largissimis; postea insula de Martenesie cum adjacentiis. Demum insula de Badenebeorge et Northilade cum terris, pratis, pascuis et moris, et boscis amplis ad eas spectantibus: post hæc insula de Andrewesie, cæteras situ et loci amenitate antecellens, cum terris, boscis, pratis et moris largissimis. Hæc sic cognominatur a Sancto Andrea, cujus ibidem habetur capella, sicut et Godenie propter capellam Sanctæ Trinitatis, et Martenesie a Sancto Martino, cujus ibidem est capella. Post prædicta est Badecumbe, juxta montem Manilop, cum omnibus terris et pascuis super eundem montem ad se pertinentibus. Hæc omnia loca infra bundas duodecim hidarum contenta et ad Glastoniam pertinentia, omni immunitate gaudent regis dignitate; a temporibus antiquis; confirmatumque est ecclesiæ Glastoniæ tam a regibus Britonum quam Anglorum et Normannorum.

De Turstino primo abbate de Normannis.

Expeditis quibusdam, gratia quorum paulatim digressum est, ad ordinem historię redeundum. Primum igitur abbas de Normannis fuit Turstinus, anno incarnationis Dominicæ 1082, quam Willelmus ex duce Normanniæ factus rex Angliæ, ibidem ex monacho Chadoniensi abbatem constituit. Idem Willelmus regno suæ subjugato ditioni, quamplures ex suis commilitonibus ex Glastoniæ feudavit possessionibus. Potest igitur conjici ex his et præcedentibus, qualiter et per quos Glastoniense monasterium, quondam opulentissimum, suis sit terris pene nudatum, videlicet per Ægelwardi et Agelboti dilapidationem, per Danorum simul et Normannorum hostilem incursionem, seu violentam oppressionem. Idem tamen Willelmus rex, ut injuriam Glastoniæ prius illatam redimeret, quasdam terras quas ablatas conquerebantur, eisdem auctoritate regia confirmavit in hæc verba:

Charta regis Willelmi primi.

Notum sit tam presentibus quam futuris, quod ego Willelmus Dei gratia rex Angliæ, visis et cognitis chartis ecclesiæ Glastoniæ, concedo eadem ecclesiæ in perpetuum, ad victum monachorum inibi Deo servientium, pro salute animæ meæ, quasdam terras, quas calumniabantur pertinere ad præfatam ecclesiam jure hæreditario, confirmo.

Subnotantur autem terrarum nomina, videlicet, A Midelton, Fulebroc, Berges, Burnington, Lim, Blackeford, Witon, teste episcopo W. Dunelmensi, et archipresule Lanfranco, et Thoma archiepiscopo, et Wakelino, et Rob. comite de Mauric, et multis aliis.

De abbatibus Muchelnia et Athelingia.

His igitur ad instantiam abbatis Turstini sic patris, etiam illud prosequamur, qua efficacia vicinos abbates Muchaniensem et Ethelingensem sui juris asseruit. Nam cum eos, falsa delatione Gisonis Wellensis episcopi, Lanfrancus archiepiscopus in generali concilio Angliæ mordaciter impeteret, Muchaniensis, qui exercitior esset in sæculi rebus, respondit se in capitulo Glastoniæ, jussu ejusdem loci abbatis et sui responsurum: cæterum extraordinarias accusationes non timere. Ethelingensis autem joculariter eludens quæstionem, minanti archiepiscopo baculum ei auferendum: Non curo quia meliorem habeo, nec tamen istum tibi trado. Tunc jussus abbas Turstinus, ut si sibi competere sciret, causam ageret, surrexit loco sententiæ dicendæ, egitque multa et constanti facundia, memoriter retexens privilegia regum a Kentuino et Ina regibus usque ad Edvardum, quibus allegavit in eos abbates nullam jurisdictionem aliquam nisi Glastoniensem abbatem habere, adeo ut in prædictas ecclesias nullus debeat abbas intrare, nisi fuerit electus a conventu Glastoniæ. Tum cum archiepiscopus in regem conversus dixisset, « se beati Dunstani nutriculam nolle minuire » illeque retulisset, « nec se velle matrem Domini contristare, sed pro cautione futurorum episcopum Wellensem debere in Glastoniæ capitulo rem diffinire, » resumpsit abbatis sermonem, privilegia ecclesiæ suæ authentica esse, nullam cujuslibet dignitatis personam causa judicii Glastoniam debere venire, sua ibi esse omnia, et in ecclesiasticis et in sæcularibus rebus judicia, facile fore ut invictus princeps et sanctus archiepiscopus in re nova constituenda perpetua pulsarentur invidia. Cæterum quod antecessores sui habuissent integrum, se, qui in defensanda dignitate Ecclesiæ eodem vigilaret spiritu, nequaquam omisurum. Quocirca episcopus Wellensis, si quid allegandum putaret, suo non regis vel archiepiscopi jussu, Glastoniam veniret. Quid plura, obtinuit causam abbas. Et quidam episcopus in capitulum venit, sed purgantibus se abbatibus victoria excidit, et inglorius discessit.

De translatione sancti Benigni.

Ad gloriam sane temporum Turstini pertinet beatissimi Benigni translatio, quam virtutibus non incelebrem alias stylus noster expedit, duo pallia, duo thuribula, duo candelabra fecit.

De discordiis inter Turstinum et suum conventum: et de cruce vulnerata.

Ipsius autem tempore infortunium quoddam accidit, quod omnino silentio præterire ratio dissuadet, non ut acerbæ rei commemoratio videatur exprobratio, sed ut miraculum inde secutum deducatur

in medium ad ædificationem audientium. Discordiæ enim zizania inter eundem abbatem suumque conventum dispersa fuisse refertur, abbatibusque negligentia imo imprudentia, impingitur causa dissidii, qui dum conventui multa de antiquis et approbatis consuetudinibus subtraheret, quædam etiam pro more suæ patriæ transmutaret, licet super his privatim frequenter requisitus publiceque fuisset redargutus; errata tamen corrigere dissimulabat, præsumptamque nullatenus exiit pertinaciam. Inter cætera etiam Gregorianum cantum aspernatus monachos compellere cœpit, ut illo relicto cujusdam Willielmi Fiscanensis cantum discerent et cantarent. Hoc ægre accipientes, quippe qui jam tam in hoc quam in alio ecclesiastico officio secundo Romanæ morem Ecclesiæ insenuerant, insuper mores ejusdem tanquam alienigenæ, nec de gremio ecclesiæ canonice instituti, molestius forsitan tolerabant. Cum igitur die quadam mente turbida capitulum egrederetur, ac monachos super his et aliis negotiis turbulentius alloqueretur, nec eos suæ voluntati posset inclinare, confestim ira cæcatus, milites ac satellites suos phaleros fecit accersiri. Quo viso, monachi pavore vehementissimo correpti, in fugam, prout melius poterant versi sunt, ecclesiamque pro asylo subierunt, ejusdem ostia seris obstruentes; sed ministri Belial irrumpentes templum, absurdum perficiunt sceleris exemplum, monachos etiam usque ad altare fugientes, auxiliumque divinum lacrymis profusis postulantes, persecuti sunt; in eosdem arcu et sagittis jaculantes. Quidam etiam solaria inter columnas erecta scandebant, quo liberius innocentiæ sanguine animam satiarent malevolam; nec loci vel sanctorum potuit obsistere reverentia, donec unum ex monachis sacrum amplexantem altare lancea transfixum, alium ad altaris crepidinem sagittis confossum necassent, ac xiv de aliis graviter vulnerassent. Quapropter monachi tantæ necessitatis importunitate compulsi, demum sese, prout poterant, defenditabant, adversarios a choro propellentes: unus autem ex abbatibus familia in scelere cæteris pertimacior, cernens quemdam monachum crucem argento coopertam manibus tenere, ut ei defensionis clypeum præstaret, animo delignantem in eundem sagittam direxit, sed, providente Deo, sagitta imaginem Dominicam in cruce defixam subtus genua vulnerans, sanguinis rivulum ex eadem produxit, qui de altari usque ad gradus de gradibus usque ad terram descendens, ultionis divinæ terrorem infaustis viris incutiebat. Hoc viso, sceleris hujus perpetrator sui confusionem non sufferens, continuo amens est effectus, et ecclesiæ limina egressus corruit et fracta cervice animam efflavit. Cæteri autem hoc intuentes, ne similia subirent supplicia, egredi monasterium festinabant, sed æquitatis divinæ virga eos poenæ non sinebat case expertes, quos in malignitatis perpetracione noverat existisse consortes. Quidam vero intra, quidam extra mentis corporisque impotes effecti, poenas

non immeritas exsolvebant. Regi demum Willelmo primo querela super hoc delata, dum maxima fuisset patuit abbatis culpa, ab eodem rege in Normanniam ad monasterium unde venerat, redire compulsus est inglorius; de monachis vero quamplures per episcopatus et abbatias jussu regis custodiendi disperguntur. Rege tamen mortuo, idem Turstinus auxilio parentum suorum abbatiam Glastoniæ a filio suo Willielmo dicto Rufo quingentis libris argenti dicitur redemisse, et monasterium aliquot annis occupans, et per ejusdem possessiones pervagatus, longe ab ipso, ut dignus erat, misere vitam finivit. Cætera autem Turstini facta potius miremur, non istud carpamus, in quo magis casu impedit, quam industria peccavit, æmulenur in eo fervorem religionis, nonnullam pietatem in Deo, multam providentiam in sæculo. Crux autem superius memorata, ab antiquis temporibus argento vestita, pro tanto miraculo conventui venerabilis, populoque celebris habetur, vulnerisque vestigia intuentibus adhuc ostendit manifesta. Acta sunt hæc anno Domini 1081; hujus etiam rei testis est Orosius Anglorum historiographus.

De Herlwino abbate.

Successit Herlwinus anno Incarnationis 1101 aque ut Turstinus Cadomensis monachus, clementia et liberalitate justa insignis, quem Henricus primus, consentiente conventu, ibidem abbatem constituit, ubi et XIX annis præfuit. Is in novitate adventus pro parcitate victus ignominie in regno Angliæ est notatus. Et revera strictius se agebat, quam amplitudinis fortunæ suæ intererat, non animi angustia, sed pro gentili more patriæ de qua venerat. Veruntamen, ut dixi, pudore infamie respersus valvas curiæ, quibus advenientium arcebat aditus, a fundo eruit, ut patente noctibus perinde ut diebus accessu, nullus difficultatem causaretur ingressus. Et ut ostenderet quantum infamiam parcimonie oderat, cunctos officiales convocans, hanc ab omnibus gratiam precario munere depoposcit, ut se in resumenda dapsilitatis fama juarent. Janitori, si quinquam excluderet, cum fortunarum dispendio præcisionem etiam auris comminatus. Eo factum est ut pro dapsilitate diceretur profanus, qui ante clamabatur astrictus; fit enim fere in rebus mortaliū, ut avarus nominetur, qui est providus, et qui est munificus, nuncupetur prodigus. Ecclesiam a prædecessore inchoatam, quia magnitudini possessionum suarum non respondebat, solo tenuis eruit, et novam inchoavit, in qua CCCCLXXX libras dispendit. Imaginem et crucem LXX marcis comparavit pro teriis a tempore Normannorum ereptis; cum mille marcas obtulisset regi, repulsam passas, ad Terentianum dictum verso animo, faciamus, inquit, quod possumus, si non possumus quod volumus. Itaque datis centum marcis argenti et duabus auri, maneriorum suorum mutilationem resarcivit. Sex enim hidas in Pukelescire retrahens ad XL extendit libras, quod vix XVI ante valorat; sexaginta marcis redemit

A terram, quam Gaufridus de magna villa tenebat in Viltone; terram de Cranemere recuperavit, annuente rege Henrico, ut eam pro tribus hidis defensitaret. Milne et Sim de manibus Hardingi Eadnothi filii, potentis tunc admodum et caudidici extorsit. Ab Ulrico fratre Dunelmensis episcopi, quia parum succedebat sapientia sæcularis, ecclesiastica communionem privato, Blakeford recepit. In Curnpton hidam, in Soei aliam ad Ecclesiam quasi postliminio redire fecit. Apud Wallas terram decem librarum acquisivit. Crucem opere mirabili et incomparabili fecit, pallia IX, cappas IX, tapetum I, dorsalia V, albas III, altare, quod, cum Joanni Cremensi ostensum, primo enormitate pretii ejus hebetasset animum, mox si Romæ haberetur centum marcis auri æstimatum esset. Monachorum officinas ampliavit, clericos religionis votum parturientes gratis recepit, nullo scilicet pretio conversionem eorum, ut quidam faciunt, nundinatus. Pridie quam excederet, missam cantans, cordis contritione et lacrymarum fluvio se ipsum Deo victimam fecit, mox in capitulo cunctorum excessum in monachos indulgentiam petiit, et impetravit: accessisse se ad metam vitæ, illis mirantibus, vaticinatus, sub ipso crepusculo de consilio medicorum pilulas sumpsit. Sed eis ante mediam noctem in tormentum transeuntibus, a monachis accurrentibus sacro unguine delibatus, in meta noctis diem clausit, sepultus est juxta Turstinum ad Sanctum Andream.

Consuetudines.

C Consuetudines observatæ temporibus Turstini et Herlwini abbatum in privatæ diebus, videlicet Dominica, die Martis, die Jovis, ac Sabato, tria generalia ad refectionem habuerunt fratres, et duas pitantias; cæteris vero tribus diebus, scilicet feria II, feria III et VI, duo generalia et tres pitantias. In diebus autem solemnibus, quando fratres fuerunt in cappis, medonem habuerunt in justis, et similes super mensam, et vinum ad charitatem, et tria generalia, et quatuor vel quinque pitantias. In diebus vero, in quibus in albis fuerunt, medonem similiter in justis, et similes super mensas, et III generalia, et tres vel quatuor pitantias. In præcipuis autem festivitibus, id est Natali Domini, Pascha, Pentecoste, Assumptione et Nativitate sanctæ Mariæ, et Dedicatione Ecclesiæ, major fuit quantitas in omnibus secundum dignitatem festivitatum. In anniversariis vero regum, episcoporum, abbatum et ducum, qui Glastoniæ ecclesiam construxerunt, debent fratres per singula altaria pro eorum animabus missas celebrare, et maxime in communi conventu honorifice coram positis ornamentis, quæ huic ecclesiæ dederunt. — Interim pauperes XIII pro eis reficiantur, et postea in refectorio debent serviri, sicut in festivitibus. De vestitu eorum ista est consuetudo, unusquisque fratrum duas cucullas, et duos frocos, et duo stamina, et dua femoralia habere debet et quatuor caligas, et pelliciam novam per singulos annos. Et in cœna Domini unusquisque

diurnales sotulares, et in hieme nocturnales, et duo A coopertoria ad lectum, pedules vero decem, scilicet ad festivitatem Beati Sancti Martini 11, cæteras duas, quando eis expedierit, habeant. Et hæc est assisa quando pro cervisia vinum debent habere, unusquisque scilicet habere debet duas charitates in die, de minutis quære in texto.

De Sigfrido abbate.

Successit Sigfridus monachus Sagiensis frater Radulfi archiepiscopi Cantuarizæ, anno Incarnationis Domini 1120. Similiter ab Henrico primo constitutus, qui et Glastoniam annis vi regebat. Is dedit pallium 1, casulam albam, et privilegium in hæc verba.

Privilegium Calixti papæ.

« CALIXTUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio SIGFRIDO Pelochino, salutem et apostolicam benedictionem. B

« Religiosis desideriis dignum est facilem præbere consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Quamobrem nos, filii in Christo charissime, postulationis tuæ desideriis benignius annuentes, beatæ Dei genitricis et gloriosæ semper virginis Mariæ monasterium, cui, annuente Deo, præsidet, in Ecclesiæ Romanæ tutelam, protectionemque suscipimus; et contra hominum perversorum molestias ejus privilegio confovemus. Per præsentis enim decreti paginam auctoritatemque statuimus, ut quæcunque ab apostolicis, archiepiscopis, regibus et principibus, aliisque fidelibus, nostro monasterio largitione legitima collata sunt, quieta ei et integra C quæcunque præterea futuris temporibus juste canonicè acquirere, Domino largiente, poteritis, firma tibi successoribusque tuis et illibata perinaneant.

« Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum li-

ceat idem monasterium penitus perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et conservatione collata sunt, modis omnibus, usibus profutura: Si qua autem ecclesiastica sæcularisve persona, in futurum hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore Dei et Domini nostri Jesu Christi. Quatenus et hi fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicium præmia æternæ retributionis inveniant.

« Data Lateranis per manum Annerici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis et cancellarii, Idibus Maii, indictione 1, Incarnationis Domini 1123, pontificatus domini Calixti secundi papæ V. »

De Henrico Blesensi abbate Glastoniæ.

Sigfridus Cicestrensis episcopus factus, habuit in Glastonia successorem anno 1126 Henricum fratrem Theobaldi, Blesensis comitis nepotem, Henrici regis exsorore Adela, qui etiam episcopus Wintoniensis non multo post factus est, vir præter natalium splendorem peritia litterarum insignis, affabilitate verborum comis, animi benignitate liberalis, cujus principia et processus, quanto vobis emolumento fuerint, et per hoc quanto favore in os hominum venerit, nostis, de quo plura nec me dicere, nec vos læderet audire, nisi concilium esset pascere admirabili ejus verecundiæ, habet enim hoc proprium, ut quanquam laudanda faciat, laudari tamen erubescat.

WILLELMI MALMESBURIENSIS

LIBRI TRES

DE VITA S. WULSTANI

EPISCOPI WIGORNIENSIS.

(II. WHARTON, *Anglia sacra*, Londini 1691, fol., tom. II, col. 241.)

MONITUM.

Vitam Wolstani episcopi Wigorniensis ex codice Cottoniano antiquo *Claudius A. 5* descripsi. Prætulit iste manu nupera ascriptum Senati Bravonii nomen. Senatus prioratum Wigorniensem ab anno 1189, ad 1196 administravit. Hunc Wolstani Vitam litteris consignasse refert Baleus, qui ab antiquo urbis Wigornizæ nomine Bravonii cognomen eidem delit. Illam autem, quam evulgamus, Wulstani Vitam non Senatus, sed Willelmus quidam scripsit, a monachis Wigorniensibus rogatus, ipse tamen alieni cænobii monachus, quod ex epistola nuncupatoria et prologo clarissime constat. Hunc non alium ab exordio hujus sæculi historico Willelmo Malmesburiensi fuisse patet ex libro 1, cap. 12; clarius autem ex libro II,